

evangélium üzenetét: azt, hogy a szeretet mindig közösségteremtésre indít. S a közösségteremtés rendre irodalmi lecsapódásokat is eredményez. A közösség újszövetségi görög neve: koinónia. Innen a Bokor ezen új folyóiratának a neve. Amíg közösségben vagyunk egymással, gondolatainkat nemegyszer írásban is közölni akarjuk testvéreinkkel

Minden jel arra mutat, hogy két meglévő orgánumnak nem képes születő és a bokor egésze számára hasznosnak látszó írásaink - vagy rólunk szóló ilyen írások - mindegyikét eljuttatni a Bokor olvasóközösségéhez, s különösen nem a sok esetben kívánatos azonnali sággal.

Bőven születnek a Bokorban olyan írások is, amelyek külső orgánumokban jelennek meg, s ezekről a Tájéknem kevés esetben tudósít is bennünket. Csakhogy alighanem nagyon ritkán történik meg, hogy e tudósítás alapján valamelyikünk útnak indul, és megpróbálja felhajtani az illetékes szerkesztőségben Budapesten, Miskolcon vagy Kiskunlacházán az újság vagy folyóirat ama régebbi számát, amelyben a keresett írás megjelent.

A Koinónia szerkesztősége kiválogatná ezekből az írásokból azokat, amelyeket általános érdeklődésre számot tartónak gondol. Ennek feltétele, hogy a szerzők nem csak írásuk címét, megjelenési helyét, hanem annak szövegét is közölnék lapunkkal (Amint ezt többen meg is teszik).

Felvetődik a gondolat, hogy van a Bokornak egy sajtóterméke, ami közli az ilyen írásokat már elég régóta. Most a 176. számnál tart A neve Karácsonyi Ajándék, ami eredetileg valóban ajándék volt minden év karácsonyán. A régi, samizdatos időben néhány ember áldozatos munkájával 24, 36 példányban készült, amiből jónéhány példány bizony alig volt olvasható. Mikor aztán lehetőség nyílt írásaink publikálására, azok kinyomtatására, a KARAJ is átalakult kissé. Először '89-ben, majd '90-ben nyomtatott formában, pénzért lett kiadva. A Koinónia is hasonló szeretne lenni ehhez, azzal a különbséggel, hogy nem egyszer egy évben, hanem havonta jelenik meg.

Ajándék belőle a szellemi termék, annak begépelése, szerkesztése, nyomdai ügyek és a szétosztás intézése. Sajnos a papír és nyomdaköltséget tovább kell háritanunk.

Ennek oka, hogy a korábbi 24,36 példány helyett 350,400 példányban jelenik meg, aminek elég rendes nyomdai költsége van. Mivel ez az anyag havonta jelenik meg, ahhoz, hogy a KARAJ kötetek közé illeszthető legyen, mindenkinek össze kéne fűzni.

A szerkesztőség ígéretet tesz, hogy az 1995 decemberi számhoz egy címlapot mellékel, ami az addigi Koinónia számok összefűzött példányainak előlapja lesz, és a KARAJ sorozatban a 200-as számot fogja viseld.

A Koinónia jelen 1. számát a Tájékkal együtt postázzuk. Akik a Tájékn olvasói közül igényt tartanak a következő számokra is, azok a mellékelt postautalványon fizessenek be 200 forintot. (Mivel az első és a második szám megjelenése között csak kb. 2 hét van, - Id. később - a második számot is megkapja minden Tájékn előfizető. Az első két számot tekintésék a szerkesztőség Karácsonyi Ajándékának.) Ha több példányt is igényelnének, akkor ennek az összegnek a többszörösét.

A jelenlegi árak mellett az az összeg 50 lap/100 oldal nyomdai előállítására elég. Hogy mennyi tesz a Koinónia havi oldalmennyisége, ezt előre még nem tudjuk. Ha átlagban 4 oldal lenne, akkor kb. 2 évre lenne elég ez a pénzösszeg. Mindenesetre, amikor elfogy a 200 forint, jelezzük, és mellékelünk újabb utalványt.

A Koinónia havonként jelenik meg, és a Tájékkal együtt postázzuk. Kivétel ez alól a Z szám, amely 1994. decemberében jelenik meg - a Tájékn legközelebbi száma csak január 10-én - mert ezt a számot azok, akik genetikai úton kapják a Tájékn, december 13.-án vehetik át a Városmajor u. 47/B alatt. A Koinónia januártól újból együtt lesz postázva a Tájékkal.

A Koinóniába szánt írásokat a Tájékn címére várjuk. Megjelenés a szerkesztési átfutás miatt a beküldéstől számított második számban várható.

Isten áldása tegyen ezen az újabb vállalkozásunkon!
Sárpentele, 1994. november 28.

a szerkesztőbizottság nevében: Csire Ferenc

BULÁNYI GYÖRGY

ÚJÉVI GONDOLATOK...

Szilveszter előtt két nappal körbe telefonáltam néhány testvéremet, hogy eljőnnének-e hozzám 31-én délután hatkor évvégi hálaadó misére, meg utána kocsonyára. Voltak, akik el tudtak jönni. Tizenkettőt hívtam, s a végén különböző betegségek (köztük *megindokolt lustaság* is) miatt csak nyolcan jöttünk össze, de így is nagyon jó volt. Részletek a liturgiából:

Gondolatom szeret ölteni hosszú redőzetű tógát – írja vagy száz éve Babits Mihály. Magam is szeretek olykor ilyet ölteni, s ilyenkor előveszem Erdősi Silvester Jánost, a felejthetetlen Erazmus mestertől tanuló 16. század eleji magyar diákot. Nagy tudományával ő fordította először magyarra az Újszövetséget, és mindig megilletődött lélekkel hallgatom ízes Felső-Tisza-vidéki élő magyar nyelvét mert, hogy Jánosunk a messzi kelet-szatzmári Szinyérváralján született. El is mentem oda vagy jó két éve, s múzeumába leróttam kegyeletem adóját nála meg a református papnőnél, a tiszteletes aszszonyánál – a tiszteletét.

János első leveléből: *Fiacskáim, utolsó üdő vagon, és miképpen meghallátok, hogy az Antikrisztus eljövendő legyen, mostan es sok Antikrisztusok kezdínek lenni. Műközzölünk menínek ki, de nem műközzölünk valók valának... De tünektek kenetístek vagon az Szenttül, és mindenekeket tuttok...*

A János-evangéliumból: *Kezdetben vala az beszíd, és az beszíd az Istennél vala, és Isten vagon az beszíd. Ez kezdetben az Istennél vala. Mindenek űáltala löttenek, és azmielütt semmi űnálá nélkül nem lött. Űbenne ílet vala, és az ílet világosság vala az embereknek, és az világosság az sötítségben világosságot ád, és az sötítsig űtet meg nem foglalja...*

Ezek után következett a homília, mely csak hálaadás volt:

Citálom Schütz Antal piaristának 1919 szilveszterén mondott beszédéből: *Misericordia Dei, quod non sumus consumpti.* Jeremiás siralma éneklte ezt a babiloni fogság végén: az Isten irgalma, hogy nem pusztultunk el. Használok most a próféta távlatot, s visszagondolok több mint félszázadra, amikor Péter Gábor népétől hallottuk, hogy *itt fog elrohadni*. Megmenekültünk, és nem rohadtunk el ott, hanem szépen felöltözöttek Kodály bicíniuma hangjai mellett (*Örvendjen az egész világ...*) elkezdhattuk ezt az évszázad szentmisét.

Majd holnap a Bokorportán teologizálok, hogy azt csináljam majd az egész 2006. esztendő minden napján, de ma megkíméllek Benneteket tőle. Csak sorban, elsőként akarom elmondani, hogy ebben az évben is sokkal többet kaptam, mint amit megérdemlek, hogy jó az élet és szép, s én igazán a hüpermázlisták közé tartozom, hogy immár 87 éve örülhetek az életnek idelent. Elmondanám e hosszú élet mai kincseit, hogy mindezt megköszönjem. Mindenek előtt az első számút.

Azt, hogy tizenegy közösségem van, melyekkel négyhétenként találkozhatok. A *Pótkávé, a Gyökér, az Öregek I, a Papok I.* – ez négy. Ezeknek az átlag életkoruk egy kicsit felette van talán a tiéteknek. Aztán az utolsó tíz évben gyűjtött *Mag I. és Mag II.* Ez már hat. A *Dogmatika- és a Merre Menjek-kör*, melyekben bizony nálatok fiatalabbak is ülnek. Ez már nyolc. S aztán a fiatalok három köre, a magát *IKV*-nek nevező közösség, az *Iffúsági-megbeszélő szentmise*, s a *Haladó görög*, melyen régi keresztény írásokat tanulmányozunk görög nyelven. S ezzel ki is van a tizenegy. E 11-et igyekszem folyamatosan újakkal töltögetni, s bármikor kész vagyok egy tizenkettédiket is elindítani, ha módom lesz rá. Ezek jelentik számomra az életet. Szent Pál azt írta a filippieknek: *vagyódom elköltözni és Krisztussal lenni, de miattatok nagyobb szükség van arra, hogy életben maradjak.* Én ezt nem merem elmondani, csak azt, amit Tóth Árpád írt a *Testamentum* c. versében, Azt, hogy botor fejjel én még odaátról is inkább visszajönnék:

Szeretnék néha visszajönni még, / Ha innen majd a föld alá megyek,

Feledni nem könnyű a föld izét, / A csillagot fönn és a felleget.

Feledni oly nehéz, hogy volt hazánk, / Könnyek izét és a Tisza vizét

Költők dalát és esték bánatát: / Szeretnék néha visszajönni még.

Ó, én senkit se háborítanék, / Szelíd kísértet volnék én nagyon,

Csak megnézném, hogy kék-e még az ég, / És van-e még magyar dal Váradon?

Nem folytatom, mert attól tartok, még elsirom magam. Megyek helyette második megköszönni valómra, az adyligeti minden vasárnapi szentmisére, melyeken elmondhatok mindent, amivel tele a szívem, s a négyhétenkénti sashalmira, melyen már valamivel óvatosabbnak kell lennem. Ez a második, amit meg kell köszönnöm. Azt, hogy még mindig nem fogyasztottam el mondanivalóimmal az ott engem hallgatókat, mert hát Jézusban és Jézustól megedzettek a padokban ülők, ha kevesek is.

S a harmadik az, hogy szerkeszthetek szöveget. Négyhétenként a Koinóniáét, s lassan-lassan kéthetenként a Naplóét, s hogy nemcsak beszélhetek, de írhatok is, s külön megköszönöm legújabb gyermekem, a Bokor-történetet, melynek most jött ki a nyomdából a harmadik füzet: *Vagy bolondok vagyunk, s elveszünk egy szálíg...* S megköszönöm ennek ihletőjét is.

S mit még? Hát a lelkigyakorlatokat: a Bokorportán a KV-nak, Budaváriban a tiszaujvárosiaknak, és Atyhán kettőt is ez évben – székelyeknek s erdélyi magyaroknak, s nem utolsó sorban a soproni Nagytábort. Nyaranként a naponkénti prédikálási lehetőséget Budaváriban. S az idei négy karácsonyestét: a Mag-ban, Fehérvárott, Ajkán, meg az éjféli misét Adyligeten. Nem

folytatom. Azt köszönöm meg, hogy csak szüretelhetek és szüretelhetek... és nemcsak bort, hanem attól többet érőt is. Igazán nem tudom, hogy van-e boldogabb ember nálam a világon, csak azt tudom, hogy senkivel sem cserélnék. S nem én teremtettem meg azt a világot, melyben így lehet élnem. Valaki más. S annak kell megköszönöm az év utolsó szentmiséjén mindazt, amit kaptam tőle. Amen.

Utána a miséző asztalt körbeülő testvéreim is elmondták, hogy mit köszönnek meg, s mise után átmentünk Teri szobájába, ahol szépen megterítve várt a nagy asztal, s rajta a kocsonya, melyet egy nagy konyhaművész, Ádámosi Margit készített. Gromon Bandi, az egyik meghívott, okosított fel minket, hogy ecettel kell a kocsonyát meglocsolni. Meglocsoltuk. S még valamivel: kiforrott, s letisztult karácsonyra az októberben Budaváriban leszüretelt *pölöskei muskotály*. Azzal is locsoltuk. 9 után elmentek a vendégek, s nem vártam meg az új esztendő. Megtalált az engem reggel hétkor is – a szövegszerkesztőm előtt. Mert...

Újév napján este 18 órakor, amikor mindenki kipihenhetette a szilveszteri daj-dajt, misét mondtam a Bokorportán. Sokan voltunk. Az átlagéletkor nagyon alacsony. Topál Pétert s feleségét, Ildikót kértem meg, hogy üljenek mellém. Ők olvasták fel a két olvasmányt. Ezeket mondtam:

1939-ből van egy belgiumi kiadású latin és francia nyelvű misszálém, mely még apámról maradt rám. Ő küldte be nekem a márianosztrai börtönbe, benne is van a rabszámom, olyan, mint egy vidéki telefonszám, hatjegyű. Ebben január elseje még a mi Urunk körülmetélésének és karácsony nyolcadik napjának ünnepe. A legutóbbi egyetemes zsinat keresztelte át mai nevére: *Szűz Mária, Isten anyjának* ünnepére, de meghagyta az imént olvasott befejezést a zsinat előtti evangéliumból: *miután eltelt a nyolc nap, hogy körülmetéljék a gyermeket, Jézusnak nevezték, ahogy az angyal nevezte őt Mária fogánása előtt.*

Nektek viszonylag könnyű a dolgotok, mert meghallgatjátok, amit papjaitok prédikálnak, s magatokban meg gondoljátok, amit akartok. A papoknak pedig ma prédikálniuk kell, hogy ez a Mária nevű személy szűz is, meg anya is. Úgy, ahogy Álmos vezérünk anyja is szűz volt és anya, mert népünk hagyományai szerint – nem ugyan a Szentlélek – de egy turulmadár ejtette teherbe. Nem a férje, Ügyek. Egyik paptestvérünk tíz éve azt prédikálta, hogy ő többet nem hazudik se karácsonykor, se húsvétkor. A főpásztor megkérte, hogyha már úgy látja, hogy Jézus nem született szűztől, nem támadott fel, mondja ezt csak a plébánián, de ne a templomban. Testvérünk azonban hajthatatlan volt, s a főpásztor – egyházunknak törvénykönyve szerint – kénytelen volt kiközösíteni őt.

Egy másik testvérünk pedig hozzászólt egy a Koinónia januári számában megjelenendő írásomnak egy

mondatához. Ehhez: *Az ateistának, az agnosztikusnak is megvan a maga hite, s a maga módján vallásosnak is, nemcsak a hívőknek.* Azt válaszolta rá, hogy vannak olyanok, akik morcosak szoktak lenni az ilyen állítások miatt. Én meg azt, üzenem neki, hogy ne legyenek morcosak, inkább vegyék elő az Értelmező Kéziszótárt, melyben ezt találják: *hisz = a valósággal egyezőnek, igaznak tekint.* Az ateista bátran mondja, hogy aki szűz nem lehet anya. Az agnosztikus meg azt vallja, hogy ő az efféle kérdést nem tudja megválaszolni, mert az ilyen számára nem eldönthető. Az ateista is, az agnosztikus is – a maga álláspontját *a valósággal egyezőnek, igaznak tekinti, tehát hiszi azt* – az Értelmező Kéziszótár alapján. Jogukban van a Magyar Tudományos Akadémiához fordulni: javítsanak bele a szerkesztők a Szótárba!

Mivel én a vallásos Jézus-hívők katolikus csoportjába tartozom, az említettek egyikének álláspontját sem tehetem a magamévá, hanem pontosítom helyette az Értelmező Kéziszótárt. Hisz = igaznak tart egy álláspontot, bár sem igazolni, sem cáfolni nem tudja azt. Ez csak kiegészítés, nem megmásítás, s ezért én nem fordulok a Magyar Tudományos Akadémiához. Azért nem tudom sem igazolni, sem cáfolni hitünk állítását, mert nem tudom, hogy Istennek van-e módja rá, s akar-e egy szüzet anyává tenni. És hiszek abban, hogy Szűz Mária Jézus anyja, mert meg akarok maradni abban a vallásban, melyben nevelkedtem.

Mért akarok? Azért, mert a jézusi örökség elkötelezettje vagyok. Ez meg ennyit jelent: *tudom*, hogy ez a jézusi örökség hozhat az ember és az emberiség számára megmentődést. Hát ez a megmentődés meg micsoda? Tartalmát egy még az Árpád korban kialakult fordítás *üdvösségnek* magyarította. Úgy gondolták öseink, hogy a jézusi örökség tesz minket üdévé, s ettől *idház = üdv-ház = egyház* a vallásunk, s egy ilyen üde, üdítő világba kerülünk halálunk után is – az üdvösségbe.

Jézus, aki a maga szóban forgó örökségét anynyira igaznak tekintette, hogy életét is áldozta érte – ez a Jézus sem változtatott vallást. Nem bizony. Ha egyszer a nyolcadik napon körülmetélték, akkor ennek Jézus számára az volt a természetes következménye, hogy a maga zsidó vallásának megszokott tartalmaiba öntötte bele azt, aminek igazáról mélyen meg volt győződve. Nemcsak azért, mert József és Mária a zsinagógába jártatták őt hittant tanulni, hanem azért is, mert bármely vallást alkalmasnak látott a maga Istenéhez megtérésünk munkálására. A magét, a zsidót is, és a másét is. Ezért maradt meg zsidónak, s ezért dicsérte zsidó vallású létére a maga nemzetével és vallásával szemben a niniveieket, akik megtértek Jónás prédikálására, míg a zsidók nem tértek meg Jézus prédikálásra, bár Jézus nagyobbak gondolta magát Jónásnál.

Mindebből az is következik, hogy nem feltétlenül a zsidó Jézus zsidó vallását, vagy a magam katolikus

vallását tekintem a jézusi örökség legkülönb hordozójának. Az a legkülönb, amely a legteljesebben képviseli és gyakorolja is e jézusi örökséget. Isten biztosan és világosan látja, hogy melyik vallásban élnek azok, akik leginkább megteszik Atyja akaratát.

Nem akarnék azonban az ateisták és az agnosztikusok kárára sem elfogultnak lenni. Ha történetesen az ateisták vagy az agnosztikusok vállalnák fel a legteljesebben a jézusi örökséget, akkor ők lennének azok, akik az Atya akaratát leginkább teljesítenék, annak ellenére is, hogy tagadják Isten létezését, vagy hogy az ilyen transzcendens természetű kérdésben nem hajlandók állást foglalni. Nem tartom kizártnak ezt a lehetőséget sem, de meg kell vallanom, hogy magam az Istent megvallók között találtam meg életem folyamán azokat, akik úgy-ahogy, de hajlamosak voltak a jézusi örökség vállalására-szolgálatára. A másik két csoport legfeljebb tapsolt bátor hűségünkhöz, de csak a legkritikább esetben mutattak hajlandóságot arra, hogy Jézus szolgálatában sorsközösséget vállaljanak velünk és Jézusunkkal. Lehet, hogy egyházunk bünei miatt jártak el így, megengedem. De magam várom tőlük is, hogy magukévá tegyék azt, amiért Jézus elvállalta a kereszthalált – még pedig saját vallása főpapjának ítélete, vezénylese alapján. Miért? Mert úgy gondolom, hiszem, sőt tudom, hogy az ember csak akkor jut el a számára lehetséges üdítő állapotba, az üdvösségre, ha magáévá teszi ezt a jézusi örökséget: ha nem akar magának többet, mint amennyi testvérének jut, azaz ha vállalja a kicsiséget, a szegénységet, az erőnemalkalmazást, azaz akkor, ha nem akar többet birtokolni, mint a másik, ha elég neki az egy dénár.

Megfigyeltétek, mit mondtam? Azt mondtam, hogy én mindezt *tudom* is, hogy nálam ez kétszerkettő. S még valami mást is mondok. Azt, hogy vallásom istenmegközelítései annyiban érdekelnek engem, amennyiben azok ennek a tudásomnak a szolgálatában állnak. Amennyiben arra nevelnek, segítenek engem, hogy ebbe az üdítő állapotba, azaz üdvösségre juttassak engem.

Ha tehát a mai napon Szűz Mária istenanyaságát ünnepli egyházam, akkor én ebből a mai *id-napból* = *üdvnapból* = *ünnepből* segítséget akarok meríteni megmentődésemhez, azaz üdvösségemhez. Ahhoz, hogy én is, a testvéreim is üdék legyenek.

Elkezdék tehát elmélkedni ennek a Máriának az életéről a mai evangélium szavai alapján: *Mária szívébe véste a pásztorok szavait, s gyakran elgondolkodott rajtuk*. S megkérdezem magamtól, hogy követem-e egyházunk e legfőbb szentjének most elmondott magatartását. S mondatokat igyekszem megfogalmazni a szívem legbelsejéből s megcsinálom a nem-tudom-kinek a Loretói litániája mintája nyomán a magam litániáját, ahogyan tudom, s mondom a magam Máriát dicsérő, magasztaló énekét.

Mária, szeretlek, mert meghallgattad, amit az angyal mondott Neked.

Mária tisztellek, mert Isten szavára elvállaltad a leányanyaságot.

Mária csodállak, mert elvállaltad, hogy jegyessed csúnyát gondoljon Rólad.

Mária, te vagy az eszményem, mert azt mondtad az angyaltól jövő isteni felszólításra, hogy *Legyen nekem a te szavaid szerint*.

Mária igazán nagyon tisztellek Téged, mert nem mondtad Józsefnek, hogy menjen csak egyedül Betlehembe, mert Te várandós vagy, és nem teheted ki magadat szülési bonyodalmaknak.

Mária, nagyon is tisztellek Téged, mert nincs hír arról, hogy az úton nyafogtál volna, s idegesítetted volna szegény Józsefet, akinek volt baja a tiéd nélkül is elég, hiszen neki kellett gondoskodnia a számárról, melyre rárakott Téged, s a számár tudvalevően csökönyös egy állat.

Mária szerfölött csodállak is Téged, mert bele tudtál simulni házastársad akaratába, s nem keserítetted meg kötözködésekkel a szegény férfi embernek, a férjednek az életét.

Mária te vagy az én egyik legfőbb eszményem, mert minden zokszó nélkül tudomásul vetted, hogy szülőszobád csak egy istálló lett, s gyerekedet csak jászolba fektethetted, melyben rá meleget csak a marha lehelt.

Mária szeretlek Téged, s ha a piaristák megengedték volna, a te-fajtájú lányok közül választottam volna magamnak felet, társat.

Mária tisztellek, mert a későbbiek során sincs híradás arról, hogy egyéniséged kibontása érdekében férjednek, vagy másoknak a lábára léptél volna.

Mária csodállak, mert a kánaai menyegzőn tudtad mondani, hogy csak tegye a háznép azt, amit a Fiad, egy férfi mond.

Mária, te vagy az eszményem, mert azt is szó nélkül lenyelted, ami nagyon fájhatott neked. Lenyelted Fiad szavát: *Ki az én anyám? Aki megteszi Atyám akaratát, az nekem mind testvérem, nővérem és anyám*.

Mária szeretlek, mert nem hisztiztél zokogással a kereszt alatt, csak álltál, bár Mária Magdolnáról bizony el tudom képzelni, hogy nem állta meg hiszti és zokogás nélkül.

Mária tisztellek, mert Fiad menybemenetele után, beálltál imádkozni a tanítványok közé és kérted, hogy jöjjön el a Szentlélek

Mária csodállak, mert elfogadtad, amit az élet nyújtott Neked, s fiad távozta után János házába költöztél.

Mária te vagy az eszményem, mert nem csináltál problémát magadból, s minden arra mutat életedben, hogy megértetted Fiad tanítását, s a mennyei Atya akaratát kívántad teljesíteni életed utolsó napjáig is: *Legyen nekem a te szavad szerint!*

A fenti invocációkat most abbahagyom, mert egyikére sem mondtatok, hogy *Kérünk Téged hallgass meg*

minket! Nem strapálom tehát magam tovább, mert egy Bulányi litánia már csak ilyen lehet. Helyette pedig megpróbálok megfogalmazni egy kérdő mondatot, melyre majd felelhetek mint hívők, s ebből alakul majd ki szentmisénk egyetemes könyörgése.

Van-e valami bajunk egyházunkkal, vagy csak saját magunkkal? Akadályoz-e egyházunk minket a Jézuskövetésben, vagy csak saját magunk vagyunk akadályai annak? Van-e bajunk a Máriát szeretéssel, tisztelettel, csodálással, eszményül választással? S ha van, akkor ezért Mária s az egyházunk a felelős, vagy csak mi-magunk?

KIRÁLY IGNÁCZ

A SZEKUALITÁSHOZ...

Tények: a fiatal koromban még bűnnek, vagy megtűrt és elviselt viselkedésnek tekintett házasság előtti összefekvések mára természetes jelenségek. A katolikus lelkítűkrök 6. parancsot kiemelő szempontjaiban a cölibátus életű papság kompenzációs megnyilvánulását is felfedezni véltük. Mi még vallottuk azonban, hogy a házasság előtti szexuális önfegyelem erény. Erény, mert egy életre szóló szövetségre keresünk szerelmes társat és nem egy-egy éjszakára.

Mára egyre jobban kitolódik a házasságkötés ideje. A biológiai érés sokkal hamarabb kifejlődik, mint a személyiségi érettség és a felnőtté válás felelős döntéseinek képessége. Ezt tovább erősíti, hogy a morális kötelek, a minőségibb életre való biztató elvek fellazultak, liberalizálódva szinte elhaltak. Illendőségi kategória vette át a helyét annak, amit régebben erénynek és bűnnek, vagy gyarlóságnak fogalmaztunk.

Mint Bokor, (morális megújulási mozgalom!) szembe-sülünk gyermekeink, fiataljaink fentiekben küszködő, sodródó, megengedő, akart magatartásával. A tisztább beszéd érdekében teszem az alábbi hangsúlytevésemet.

1./ A tényeket nem elkenni és agyonhallgatni és főként nem megideologizálni kell, hanem megoldást kell keresni. Jézustól az élet igenlését és az Élet földi megjelenítésének feladatát kaptuk. A fajfenntartás ösztöne nem a sátántól, hanem a Teremtőtől van.

2./ Bűn az a magatartás, mely önzésre épül és a partner ebben alkalmi eszköz. Természetes erény az a magatartás, mely a partner boldogítására irányul. A szeretet rendjében erény, amikor a felek kölcsönösen egymás érdekmentes boldogítására irányulnak testben és lélekben.

3./ A szexuális egymásra hangolódás része a két személyiség életre szóló szeretet szövetsége felé haladásának. Egy közös Úton járás első fázisa. Ezt az Utat így is tagolhatjuk: "privát jegyesség", közösségi jegyesség, élettársi kapcsolat, házasságkötés polgári, szentségi megnyilvánulásai. Az egész folyamat az Istennek

tetszés lehetősége számunkra. Egyéni sorsok, elképzelések alapján halad ezekben a pár, vagy akár meg is áll valamely formában.

A magánügytől így haladunk a közösségi ügy felé, hiszen sem az életünk, sem a házasságaink nem csupán magánügyek.

4./ A "privát jegyesség" az a fogalom, mellyel ki lehetne fejezni a tények tudomásul vétele mellett azt a szándékot, hogy ebből remény szerint szövetség fejlődik ki. Ennek a szándéka az, amihez ragaszkodni illő és üdvös lehet.

Figyelem! Nem gondolom, hogy osztom az ész. Azt azonban gondolom, hogy közöttünk egy picit illik másként viselkedni, mint a világ fiai és leányai között. Bizony, olyan világban élünk, amelyben már a normális életvitelre való törekvés is jel, világosság...

DÖRY ISTVÁN

KEDVES NÁCZI!

Sem a bevezetőben említett összefekvés, sem a házasság későre tolódása, sem a magán jegyesség nem természetes jelenség. Gondolj csak az egybekeléskor **kialakuló hormonális, érzelmi kötődésre, gondolj a mamahotelre, a multiknál végzett időtlen munkákra, gondolj a késői gyerekek veszélyeztettségére!**

Az más kérdés, hogy a világ számos kihívásával a Bokor nem tudott megküzdeni (környezetrombolás, pénzvilág, migrációs kérdések), úgy most ezzel kapcsolatban is kijelenthetjük, hogy a nevelés zérus, a filmekhez és az évfolyamtársakhoz képest.

Azt szeretném Neked elmondani, hogy a mamahotel, a tablettaevés, a 38 éves első szülés, a facebookos törlés, a hitellakás, az amerikai csili-vili esküvők az égvilágon sehova sem vezetnek. Gyurka Bácsi biztosan azt mondaná, hogy a Pokolba vezetnek.

A helyes sorrend: önismeret (nagyon korán), önnevelés (bármely területen), párválasztásra felkészülés, meglátni, megszeretni, mindent szépen megbeszélni, izgatottan várni a kölcsönös eljegyzést. Innen már családi ügyek vannak: az esküvő időpontjának terjesztése tárguló körökben, a nagy kijelentés, a beteljesülés, a házasság megoldása közösségi, rokoni kaláka rendszerben.

Az eljegyzés és a házasság között nem kell évtizedeket várni csüggedten, hanem be kell tartani a társadalmi és egyházi elvárásokat (8 nap, 21 nap, meg a fénymásoláshoz és postázáshoz szükséges idő). Aki pedig napokat nem tud várni, az mit fog csinálni **a szoptatás, a kiküldetés, a börtön vagy a betegség hónapjaiban?**

Nálunk ezidáig 4:2 az állás, Nátatok meg gondolom 16:x. Én az x-nek drukkolok. *Pista*

MLECSENKOV ANGEL

KEDVES "FIATAL" TESTVÉREIM!

Nagy érdeklődéssel olvasom az okosabb és szebb gondolataitokat. Nyilván a legnagyobb segítség adás szándékával kerülnek ezek papírra. /Hála istennek, sikerült hozzájutnom a beszoktalt Karajokhoz. Köszönet azoknak, akik ezt a nagy munkát elvégezték/ Nagyon sok időt szántam az olvasgatásukra. Megütötte a szemem, hogy milyen nagy mennyiségű írás szól a családról, házasságról, párválasztásról., szexről. Úgyhogy szakirodalommal bőven elvagyunk látva. Felmerül bennem a kérdés, hogy hogyan viszonyulnak ehhez a bő irodalmi tatalomhoz az érintettek? Olvassák-e azok, akiknek íródtak, írónak ezek a bölcs gondolatok. Számomra az Ő reflektálásuk többet jelentene minden- e témában leírt bölcsességnél. Az idei KVT. hála Isten már egy picit megmozdított ezt az állóvizet.

Ha már itt vagyunk, felmerült bennem a kérdés, miért nem nyúlunk egy másik rázó kérdéshez, a váláshoz, az újránházasodottak kérdéséhez. Eben a kérdéskörben a KVT. alkalmával, csak negatívumokról hallottam. Biztos, hogy jó úgy élni egy életen át, házasságban, hogy az együttélés az elviselhetetlenségben történik? Biztos, hogy az, aki az életében a legjobb szándéka mellett olyan házasságot kötött, amiről kiderült, hogy tévedés volt. Biztos, hogy azzal a teherrel kell leélni egy életet boldogtalanul, abban a béklyóban, mert szentségi házasságot kötött valaki. Természetesen megbélyegezve, ha újra házasodik. Akár a Bokorban is. Csak erre nincs az Istennek irgalmas szeretete?

Bocsánat, hogy ilyen hosszan vettem el az időt az életekből.

Üdv. Öcsi

GARAY BANDI ÉS DÓRA

A SZEXUALITÁS SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE

A szexualitás és a szexuális öröm az emberi lét kiemelt ajándéka és értéke. És mint minden értékre igaz: tisztában kell lennünk mibenlétével és nagyon kell vigyáznunk rá.

A szexualitás értékének megalapozottsága

A teremtés által inspirált evolúcióban az ember férfi és nő, azaz mindegyik csak részben fedi le az emberi létezés teljességét. Jin és jang - mondják keleten és szimbolizálják az egymás felé irányuló, egymást betölteni és ugyanakkor a függetlenséget is kívánó ismert szimbólumban. A férfi nőiség nélkül éppúgy „feleség”, mint a nő férfiúság nélkül. Vagy pozitívan megfogalmazva: a férfi a nőiség jelenlétével és befogadásával együtt teljesen ember és a nő férfiúság jelenlétével és befogadásával együtt teljesen ember.

Az ember test, lélek és halhatatlan szellem - tehát hármas. A férfi is és a nő is. Így a kapcsolatukban a három egyéni szál kapcsolatrendszer össze-sodorva egy kilencrétű fonat, hiszen az egyikük mindhárom „énje” a másik mindhárom „énjét” keresi és köt vele kapcsolatot. Ez a kilencrétű fonat a legerősebb emberi kötelék.

A szeretet világa is hármas. Indító és elfogadó szeretet és a szeretet tartalma. Ez az ősminta hagyományozódik a férfi-női viszonyban. Ez az ősminta Isten világának valósága is, és az emberi lét értékének záloga.

Az emberi erények is hármasak. Vannak gondolati (intellektuális), akarati és érzelmi erények.

Az emberi intelligencia is hármas: van IQ, de van EQ is (érzelmi intelligencia), sőt SQ is, azaz szexuális intelligencia is.

Minden akkor stabil egy rendszerben - legyen az az emberi személyiség, vagy egy párkapcsolat, vagy a társadalom összetettebb szerveződése -, ha az emberi személyiségen belül a három szegmens (akár erények, akár intelligencia) egyensúlyban van.

A szexualitás jelentősége ebben a beágyazottságban érhető meg igazán. A szexualitást érett, tudatos egymást szerető személyek birtokolhatják csak a maga értékén.

A szexualitás a szeretet kibomlása

A szeretetvágy minden ember lény alapvágya. Szeretet adva és kapva emelkedik meg a személyiségünk, válnak teljesebbé. A szeretet egy másik ember felé azt jelenti, hogy észrevesszük őt, fontosnak tartjuk, mellé állunk, hordozzuk örömeit és terheit, osztozunk a jó és rossz napjaiban és gyakoroljuk a megbocsátás képességét. Ez a mély sorsközösség-érzés tud teljes értelmet adni az ösztönvilágon felülemelkedni kívánó ember szexualitásának.

Be kell vallani, nem sok a segítőnk. Persze a kor sem volt egyszerű, hiszen a szexualitás csak mintegy ötven-hetven éve lett „problémamentes”, azaz vált külön lehetőségében a gyereknevezéstől. A gyerek születése, a terhességtől való félelem, a gyerekek felnevelésének nehézségei, a nők társadalmi és családi alul értékelése és szerepkiosztása nem a szexualitásról, hanem a családról és a - legtöbbször manipulált - társadalmi rendről szólt. „Elődjeink a századok” az embert sokkal merevebben tagolták szét testre és lélekre. A test, ami rossz és lélekre, ami jó. Vallási és családi félelmek, intések, elhallgatások, prűdériák, hiányzó kommunikáció „áldozatai” lettek eleink. Persze a kor mindent megtett azért, hogy ők ezt ne érezzék azzal, hogy ez a természet rendje. És egészséges lelkiállattal túl is tették magukat rajta és hagyományozták át máig ható mintákat a mai nemzedékre. Az inga aztán természetes módon lendült át a test piederstára emelésében és a lélek elhallgattatásában. A szexuális szabadoság, a „szexuális forradalom”, a „két kattintás az interneten” lehetősége, a gender ideológia elterjesztése, a szexing és más mai jelenségek mind-mind erről beszélnek.

Így a mai keresztény (de mondhatnám normális)

fiatalok nagy feladata az, hogy a kilengő ingát végre beállítsák az egyensúlyi helyzetébe. Az egyensúly alapereje az, hogy a szeretet felől közelítsük meg a szexualitást és ne a szexualitás felől a szeretetet. A szeretet, amit kifejezünk párunk felé a mindennapokban, alkotja meg azt az erőteret, közeget mely a szexualitásunkban kifejeződik. És minél erősebb és teljesebb ez a szeretet, annál örömtelibb lesz az intimitásunk is. És ebben kiteljesedett intimitásban teremődik újjá a szeretet képessége bennünk.

Ez a párkapcsolat csodája.

Szerelembe esni

Ez tényleg egy esés, egy zuhanás. Hormonok (PEA) tánca. Az élet talán legtöbbet irigyelte és vágyott érzése. Ami felszabadít bennünket a másik felé. Ami a másik megismerésének vágyát gyorsítja, formálja, ami helyre teszi személyiségünk hiányait. Mikor az alkat, a személyiség legtöbbet változik: kivirul. Átvinni a szerelmet a szeretet partjaira, ez az együtt járás legfőbb célja és persze nehézsége is. Mert ez munka, önfegyelem, tudatos ön- és kapcsolatépítés. Finomra hangolt kommunikáció és metakommunikáció. Akkor leszünk érettek a következő lépésre, ha a mindent elborító szerelmen túl a szeretet megélése is a mindennapjaink része lesz. Így a házassághoz - optimálisan - három lépcső vezet: az egyéni érettség kialakítása és megélése, a szerelem és a szerelem szeretettel való átítatása.

A három M

A párom: Más, Másként reagál, Mégis szeretem. A nő és férfi nemcsak keresi egymást és hasonlítani akar egymáshoz, hanem alapvetően más. A pszichológiai jellemzők megismerése, az érzelmek és érzékek különbözősége, a tempókülönbségek megismerése az együtt járás alapvető feladata. Kiteljesedő intimitás csak ezek ismeretében, sőt megszeretésében lehetséges.

A szexualitás nagy csapdája az, hogy ezen összetettnek tűnő folyamat betartása nélkül is működik. Sőt! Nagyon jól képes működni, mert a test kíváncsú és a nemi öröm megvalósul. A kérdés: milyen fokon és meddig? Tud-e tartóssá válni a nem a szeretet teljességébe ágyazott kapcsolat? A mai kor tapasztalata az, hogy nem. A párkapcsolatok hamar válságba jutnak. A rossz tapasztalatok aztán óvatossá tesznek bennünket. És a szexualitás leválik a szeretetről, szépen becsomagolt áru lesz belőle, hol az elköteleződés értéktelen, a közös élet és család nem kell és a társadalom és a közösségek épülésének nincs semmiféle biztosítéka az „emberanyag” milyensége miatt.

A szexualitás kibontása

Az érzelmi megalapozás mellett ügyelni kell a technikára is. A szexuális kultúra (intelligencia) nagyon alacsony színvonalú még Európában is. A saját test „titkaiknak” megismerése és a megismertetése, a szexualitás öröm képességének kialakítása és megélése, sőt begyakorlása, egymás vágyainak szelíd „kezelése”, a

szexuális élet játékoságának és dinamikájának megteremtése nagyobb és örömtelibb feladat, mint gondolnánk. Sok családi, baráti, közösségi beszélgetés és párunkkal a „titkok” megosztása juttat el bennünket ennek teljes megéléséhez. Nem kell itt nagyon szégyenkezni, ma rengeteg jó segítő anyag áll a rendelkezésre. A tudatosan megélt élet, az őszinte baráti, családi kapcsolatok a szexualitásról szóló beszélgetés tabuit gyorsan feloldják.

A szexualitás -és mennyi más dolog is - olyan, mint egy jéghegy. Kilencven százalék a víz alatt marad, rejtett, de megismerhető tartalékként. De a mélyre „evezéshez” nem lehet eljutni tartós és elkötelezett kapcsolat nélkül. Az arany szemeket kimosni az élet hordalékkúpja alól csak megfelelő eszközökkel lehet. De vigyázzunk, van aki nem is akar a mélyre ásni.

Egy pár szexualitása hosszú idő alatt bomlik ki a maga gazdagságában, tudatos figyelmes út vezet hozzá, melyre a felfedezés izgalmaival és örömeivel kell lépni. A gyengédség és intimitás ajándéka aztán messze túlmutat a kezdeti örömeiken és nehézségeken is. Az orgazmuskészség és kontroll kiteljesítése csak a finomra hangolt és mindennapok finom erotikáját is megélt párok esetében történik meg.

Szüzen az oltárig?

A mai élet döntési mechanizmusai mások. Mind a szüzesség, mint az oltár lassan anakronisztikus kategória. És az sem volt jó, hogy boldogtalan házasságokat a törvény tartotta össze. Mégis fontos útjelző karókat le-tűzni. Ki kell mondani: a szüzesség érték és azt, hogy azt - férfiként, nőként - kinek ajándékozzuk és mikor, döntő szerephez jut az életünkben. A gond ismerős: a biológiai érettség egyre jobban megelőzi a társadalmi érettséget. Ez a gondolkodás azonban mellékvágányra visz. Nem a társadalmi érettség a döntő a párkapcsolatban, hanem az, hogy érett személyiségek vagyunk-e? Alapvetően az érzelmi érettség a döntő és ez nem kötődik a társadalmi érettséghez.

Ha megtaláltuk azt, akivel olyan szoros szeretetkötélék fűz össze, kivel le akarjuk élni az életünket, akivel összekötjük a genetikai szálainkat, akivel családot szeretnénk, akit boldoggá tudunk tenni és aki boldoggá tud tenni, nem ő méltó egyedül arra, hogy neki ajándékozzuk a szüzességünket? Méltóbbak hozzá az alkalmi kapcsolatok, a flörtök, az elköteleződés nélküli együtt járáások, a mégoly nagy szerelmek, vagy az, ami csak úgy adódhat? Vagy a haverok, osztálytársak, a korszellem sürgetése? Mert az első alkalom beleég az ember mély rétegeibe és visszük magunkkal tovább. Ön-magunk legmélyebb vágyait áruljuk el, ha a szüzességet nem vesszük alapvető értéknek.

Az a jó, ha az együtt járás nem csupán a szerelem megélését jelenti, hanem az egymás felé történő elköteleződés kialakítását, a közös munkát, közös feladatvállalásokat és elhatározásokat, a közösségépítést és a

kommunikáció kicsiszolását. Az együtt járás időszaka tehát a személyiség formálásának alapvető eszköze, hol a „szeretnek” és „örülnek az én szeretetemnek” élménye jellem- és személyiségformáló. Fontos, hogy a családi, baráti és közösségi visszajelzés megerősítő legyen.

A szexuális élet sokkal sokrétűbb, mint lefeküdni valakivel. Az együtt járás intimitásában számos mód adódik, hogy az ember bizonyosodjon az alkati (azonos vágy szint, igény, érdeklődés) összeillésről. Az együtt járás kölcsönösen elősegítheti a férfi ill. női nemi szerepek, identitások kialakítását és fejlesztését. A szüzességet „beáldozni” egy méltánytalan, potenciával és kifutással nem rendelkező kapcsolatért, egy csekély érzelmi intelligenciával és érényekkel rendelkező partnerrel kerülendő hozzáállás. A férfiaknak nagyobb itt a felelőssége, mert könnyű élni azzal a helyzettel, hogy a nők - sajnos - kiszolgáltatottabbak a párkeresés folyamán.

Ha viszont „megérett” a kapcsolat, ha létrejött szeretetkötelék és a vágy a közös élet iránt, miért nem ünnepelelnék meg azt egy közös baráti, családi ünnepben Isten áldásával. Hiszen két ember egymásra találása és elköteleződése többek közös munkája és eredménye is. És fontos.

A ma divatos együttélés nem csak a „papír”, a „felhajtás” elutasítása. Egy belső - legtöbbször ki sem mondott - bizonytalanság kifejeződése is. Az „igen”, helyett csak „talán-t” mondunk. A tapasztalat az, hogy nehezen tud ebben a formában kialakulni a biztonság és vágy együttes dinamikája, mely minden tartós kapcsolat alapja. Érdemes-e éveket kockáztatni arra, hogy bejön-e vagy nem jön be, közbe óhatatlanul is elmúlik az az idő, mely fontosabb dolgokra van odaszánva?

Az oltár meg sokféle is lehet. Magunk a magunk képére alakíthatjuk, legyen az egy templom „bevonulós” nagy esküvő, vagy egy intim családi, baráti gyertyafényes otthoni ünnep. E téren is van tennivalója minden párnak, hogy új mintákat adjon az eddigi hagyományok helyett.

Így a válaszuk az alcímben felvetett kérdésre: az igen. **Hűen a sírig?**

A házasságkötés tehát nem révbe érés, hanem a közös út jelentős állomása. A házasságkötés után, a család, az egzisztencia kialakítása munkájába belefáradó párok elszürkülő szexuális élete nemcsak a szexualitás időben kibontakozó gazdagságát veszélyezteti, hanem teret enged számos kételynek, vagy akár kísértésnek is. A felnövekvő gyerekek elé aztán legtöbbször rossz minta kerül, a felnőttek, a szüleik örömtelenségéről.

A szeretet kifejezésének elsajátítása, a mindennapi életünk elé élése, a mindennapok rutin feladataiban és életmódjában is megjelenő finom erotikus tartalom nagy segítség a „vágyat ki ne oltsátok!” felszólításra.

De legtöbbször a szexuális élet elszürkülésének, rutinná válásának nem maga a szexualitás az oka. Sokkal inkább a rossz kommunikáció, érzelmi érettség következő lépcsőfokaira fellépés hiánya és a mindennapi

életvezetés és szerepek át nem gondolt volta. A kialakuló szexuális „játszmák”, a női és férfi nemi szerepek nem megfelelő szintű megélése a párkapcsolatot tovább rombolhatják.

A megoldás itt is a megelőzés, a változás lehetősége és az odafigyelés. A házasság művé, egyfajta szeretetervvé felépítése. Ahol az egyének éppúgy megtalálják benne a kiteljesedésüket, mint a közös életükben a párkapcsolatuk kibontását. A jó közeg, az értelmes, szolgáló dolgokban való elfáradás tudata és megosztása a szexualitás helyét is megteremti és stabilizálja a házaspár életében. Az óhatatlanul is ingadozó vágy, a szexuálisan kevésbé aktív időszakok (pl. gyerek szülés, fáradtság, betegség, fizikai távolság) tudomásulvétele mellett az intimitás és a gyengédség mindennapi megélése türelmesen átsegíti a párt a nehézségeken.

A kérdés tehát ugyanaz, mint a szüzesség esetében. Az, akivel együtt teremtjük meg az életünk kereteit, éljük meg egymás és közös vágyainkat, szolgáló szeretettel vagyunk egymás iránt, nem egyedül ő méltó arra, hogy ez a kapcsolat hűségben az életünk végéig tartson?

Persze tenni is kell azért, hogy a vágy fennmaradjon. Magamnak is belül és a másik felé is. És itt is a test, lélek és szellem hármassága a fontos. Önmagamot vonzóvá kell formálnom. Ebben segít a másik vonzása. És a szex is. A szexualitás finom érzékenységét, rebbenéseit elsajátító párok egyfajta immunitást szereznek a környezetük kihívásaival szemben.

A média és más impulzusok rombolják az immunitásunkat. Nemcsak az érzelmi világunkat, hanem úgy mindent egyszerre. A teljes személyiségünket, annak átformálását akarják. Észrevétlenül lesz jelen az életünkbe. A „védekezés” a barátok, a közösség és család közös immunrendszerének építése. A hegyre épült város, a jó példák, az alternatív kultúra építése nemcsak önmagunkért történik, hanem másokért is és az eljövendő generációkért is.

Az igazi hűség az, ha hűségessé és kizárólagossá teszszük magunkat és a másikat a szeretetünk által. Így az élet leélhető, sőt sokkal boldogabban leélhető, mint egyéb módokon.

Így a válaszuk az alcímben felvetett kérdésre: igen.

A szexualitás jelentősége

Az emberi szexualitást - éppen a nagy értéke és szerepe miatt - körülöleli az emberi és társadalmi érzékenység. Hibázhatunk, hibázunk. A kiteljesedő és elkötelezett párkapcsolat értékét az is adja, hogy vádaskodás nélkül és megbocsájtva tudunk beszélni egymással a múltról, a jelenről és a jövőről. Hogy időt, energiát szánunk rá, hogy türelmesek vagyunk egymás és önmagunk felé.

A szexualitás az ember életében egy olyan eszköz, mely egyik alapja az élete minőségének, boldogságának és eredményességének. És feladat is: teljes és tiszta megélése és kialakítása egy - eddig sajnos hiányzó, vagy kevésbé átbeszél és dokumentált - keresztény (mondhatnánk így is emberhez méltó) szexuális kultúrának, mely

az életről, az élet gazdagságáról szól, melyhez vonzódnak a megszületett emberek és amiben meg kívánnak születni az újak.

Dunakeszi, 2014. február 16.

Ps.: Két fontos dolog van ebben a tárgybeli - és más kérdésekben is -

Egy mozgalom, egy vallás- ahogy a Bokor is: eszményeket állít. Kifejezi, hogy az ideológiai alapja szerint (Estünkben Isten a szeretet és nekünk is így kell élni) milyen ethoszt vall, milyen eszményeket állít.

Ezért az eszményt a maga teljességében kell felmutatni és képviselni, megtámogatva tudományossággal, tapasztalattal, Isten szempontjaival.

(Gyurka bácsi a Bokorlelkiségben is eszményeket állított fel).

Általában az eszménytől eltérőket az eszményt állító közösség (vallás, egyház) bünteti, fenyegeti, bizonyos dolgokat megvon tőle.

Teszi ezt azért, mert úgy gondolja, hogy visszatartó ereje van mindennek és önmaga identitását védi.

De az eszmények nem tiltások, ahogy a 10 parancsokat "eredetileg" nem tiltás volt. Hanem annak a kifejezése. Hogy ha nem csinálsz bizonyos dolgokat, akkor garanciád van, hogy

az Isten törvénye szerint élsz. Vagy - fogalmazható ez pozitívan is - ha csinálsz, akkor - az eszményt alkotó szerint - jó úton (az Istennek tetszés útján) jársz.

A mindennapi életben látjuk, hogy az eszmények a "gyarlandóságok" miatt nem teljesülnek, vagy részben teljesülnek. Minden jószándék és törekvés ellenére. (Ez Őcsi kérdésköre is)

Ilyenkor mi a teendő? Vissza kell nyúlni ezen kérdésekben a fő ideológiai alaptételhez.

Ha az eszmény két csúcsértékes pl. egyházak - akkor az igazság és a szeretet valami kombinációja van. És ezért vannak a szankciók.

Ha az eszmény egy csúcsértékes pl. Bokor- a szeretet rendjében kell kezelni.

Mivel a szeretet része a megbocsátás, a visszafogadás: Tehát ez elvileg rendben van. Gyakorlatilag meg lehet feltételekhez szabni "maradj és többé ne téj el az eszménytől!"- elv alapján.

A megsértett érték és a rá adott reakció elemzése az érett személyi (közösségi) érettség egyik fokmérője.

Tehát :

1. eszményt kell állítani, lehetőleg minél tisztábbat. (nem érték egyet ebben Nácival a próba, meg kvázi, privát kísérletével)

2. Mindenben segíteni kell, hogy az eszmény élhető legyen.

3. Az eszménytől eltérőket a szeretet rendjében kell elfogadni ("maradj és többé ne téj el az eszménytől")

4. Ha úgy érezzük, hogy az eszmény nem jó vagy túlzott, akkor meg kell vizsgálnunk, hogy az alapfelvetésünk kívánja-e a módosítást, az alapeszményt

lehet-e másképp értelmezni (esetünkben, hogy a Szeretet rendjébe mi fér bele).

(persze én sem akartam az "észt osztani"): Garay Bandi

POLINGER ÁGNES

KEDVES PISTA ÉS KOROMBELI ÖREGEK!

Emberi szaporodás témakörhöz:

Sem a villamos áram, sem a pelenka, sem a lombikbébi, sem a (bármilyen tudatos) családtervezés, sem a genetikailag sokszorososan sérült, így életben tartott, így szaporodó (túlszaporodó) faj nem természetes.

Előbbi, példaként említett, emberi találmányaink természetellenesek, ha mégoly kellemesnek, vigasztalónak, vagy nemesnek látszanak is.

A „primitív” kultúrák, általában a környezethez, életkörülményekhez illeszkedő, témához kapcsolódó szokásai meglehetősen nagy szóródást mutatnak: többnejűség, többférjűség, gyerekházasság, próbaházasság, stb.

Kijelenthetjük-e, hogy az ő szabályaik rosszabbak a civilizált világ, koronként változó, előírásainál, vagy a mieinknél, vagy a maiaknál, vagy a későbbiekénél?

Nem gondolom, hogy a katolikus egyház által nagyrészt a középkorban kidolgozott, és (lélektani) tűzzel-vassal betartatott, mostanra fellazult, elbizonytalanodott szabályai lennének (leginkább) Isteniek. (Házasságon belüli szex szabályozása, cölibátus, elváltak kiközösítése, stb.)

Jézus által mondott, betartandó törvényeket, ezekről a témákról nem ismerek. A feleség elbocsátásától való óvás, tekintettel az akkori zsidó környezetre, inkább így hangozhatott: Aki elbocsátja feleségei közül bármelyiket..., az anyagilag ellehetetleníti, nyomorba juttatja, tehát, ne tegyétek.

Kedves Pista!

Az általad leírt „helyes sorrend” gyönyörű, legalábbis nekem nagyon tetszik, de nem mindenki számára járható út, lehetőség, minta. És egyáltalán nem gondolom, hogy a mai világ, a mai fiatalok a pokolba vezető úton járnak.

A média által nyomatott sok borzalom ellenére nem szörnyűséges világban élünk. Vö. a nagy népsűrűség ellenére sokkal kevesebb az agresszió, mint az „természetesen” (etológailag) várható lenne. A politikailag másként vélekedőket nem (mindenhol) húzzák karóba, fejezik le, ölik halomra. A megszületett gyerekeink többsége, még a harmadik világ országokban sem hal meg élete első éveiben...

Saját gyerekeimről csak annyit: Sok Jézusi, és Bokor-
eszmény teljesítésében messze előttem járnak, amiből
igyekszem tanulni.

Szeretettel: Ági

DÖRY ISTVÁN

KEDVES ÁGI!

Teljesen képbem vagyok a társadalom fejlődésével (és
itt-ott visszafejlődésével is). Nem vagyok ókonzervatív,
és a középkor szörnyűségeit, vagy egyházi téveszméit
magam is bírálom.

Amiről szó van, hogy milyen a legjobb emberi, családi
párkapcsolat, és ezt hogyan lehet előkészíteni, vagy ho-
gyan lehet rongálni, veszélyeztetni? Két egyenlő (bár
eltérő nemű :), nagykorú fél egymás iránti elkötelező-
dése, és ennek élethosszig való ápolása, részben a gye-
rekek, valamint a szeretetkapcsolat miatt is.

Amire jó lenne reflektálni, hogy a szexuális egyesülés
tényleg olyan hormonális és érzelmi lavinát indít meg,
aminek az utólagos módosítása kutyaközönséges válás,
amit mindkét fél, de legalább az egyik nagyon megszen-
ved, tehát nincs próbázasság és próbaválás.

Az a jó, és ezt kéne propagálni, hogy a házasságot mi-
nél gyorsabban és alaposabban előkészíteni, és minél
nyilvánosabban, mélyebben megerősíteni, kijelenteni, a
későbbiekben ápolni - hogy a fent említett hormonzu-
hatag ebben a védett mederben folyhasson. Az egyik
ilyen hormon a PEA (fenil-etilamin), ami gyakorlatilag
beteggé és függővé (de nagyon boldoggá) tesz 10-20
hónapig. Ez okozza a rózsaszín ködöt, amitől egy sze-
relmest már semmiről nem lehet győzködni, még a leg-
nyilvánvalóbb dolgokról sem. Talán 2-3 hét van a szer-
elemhormon felszökése előtt, amikor egy tízen húszon
éves fiatalnak életre szóló erkölcsi döntéseket kell hoz-
nia, mert utána már képtelen lesz. Ettől van a sok sze-
relmes vers... és öngyilkosság, a bizonyítási kényszer,
és a más örömforrások leértékelése. Az egyesüléstől
kezdve pedig (talán itt is van két-három hét), olyan ma-
gas lesz az oxitocin, a ragaszkodás hormonja, hogy ab-
ból sérülés nélkül már nem lehet kimászni. Nem is kell.
Az lenne jó, hogy ha ezek a legjobban körülbástyázott
házasság kötelékében érnék a fiatalokat, és mire elfogy
a PEA, lenne már egy kialakult házasságápolási liturgi-
ájuk.

(Ezeket egyébként többé-kevésbé Ko.Lacitól tanultuk,
csak akkor még ezek a hormonok nem voltak ki-
kutatva.)

Nem ilyen példát mutat a világ. De mi mindig is tud-
tunk a világ ezer rossz példája ellenére a jó felé tenni
lépéseket. Vagy a katonaság-megtagadásnak, a gyes-
egyetemnek, a lelkigyakorlatoknak, a közösségi kons-
pirációnak, a környezetvédelemnek, a szamizdatnak
vagy a BTV-nek ugyan mi értelme?

Jó lenne arról is beszélni, hogy a Facebook-os elbo-
csátó szép üzenetnek, a mamahotelnek, a szinglikkel
való munkaversenynek, a 35 éves kor feletti első szü-
lésnek milyen következményei vannak. Az amerikai,
egyre drágább esküvőkhöz mégis ragaszkodunk? Ahol
középkori ruhákban, középkori gyertyafénynél, közép-
kori kellékekkel mit is jelentünk ki? Hogy a megismer-
kedésünk 4 és feledik, az egybekelésünk negyedik, a
közös konyhánk három és feledik évfordulóján gyertek
megünnepelni, hogy abbahagytuk a fogamzásgátlást, és
a babának neve lesz... - ez is milyen középkorias.

Szerintem a jót kell választani, és a jobbat, és a lehető
legjobbat. Ha pedig valaki nem így tett a felkészületlen-
sége, a slágerek, a hollywoodi filmek, a multik vagy az
osztálytársak miatt, annak ugyanúgy szeretetet nyújtani,
mint ahogy szerettük a katonasághoz bevonulókat, a
környezetrombolókat, az elváltakat vagy a Bokorból ki-
lépőket is.

Szeretettel: Pista

BAJNOK DÁNIEL

KEDVES BARÁTAIM,

mivel egy bizonyos mértékig megszólítottak érzem
magam, írok néhány gondolatot a teljesség igénye nél-
kül.

1. Nem tudok a "fiataljaink" nevében nyilatkozni, csak a
sajátomban. Úgy tapasztalom, hogy mint annyi minden-
ben, úgy a szexualitás terén is különbözőképpen gon-
dolkodunk nemzedékenként és nemzedékeken belül is.
2. Azt azonban határozottan érzem, hogy a Náczi és má-
sok által is hangsúlyozott óvatoskodó mondatoknak
("Nem gondolom, hogy osztom az észet") nagy jelentő-
sége van, mert a "mai fiatalok" tényleg utálják, ha "az
öregék osztják az észet". Helyesen artikulált formában
azonban nagy szükség van a gondolatok, tapasztalatok
átadására. Én is erre törekszem.
3. Nekem személyesen nagyon tetszik Garay Bandiék bő-
vebben kifejtett gondolatmenete a szexualitásról, és ér-
tem Náczi tisztázásra törekvését és a privát jegyesség
"intézményének" ötletét is. Bizonytalan vagyok viszont
abban, hogy ezek mennyire érintik meg a nálam is fia-
talabb korosztályt. (Nem olvassák el és nem veszik ko-
molyan.) Hogyan lehetne jól kommunikálni?
4. Örülök, hogy a Bokor már igen korán túllépett a coelebs
kompenzáció Náczi által említett középkorias túlzásain
(pl. hogy a szexualitás minimum gyanús, de inkább bü-
nös dolog), és annak is, hogy igyekszik megelőzni a
szexualitást övező értékek (ártatlanság, hűség, fejlődés,
önuralom, stb.) ma feltartóztatatlannak tűnő pusztu-
lását, miközben keresi ezek helyes alkalmazását.

5. Elméletben nagyon szép és tiszta ügy, hogy csak azzal feküdjünk le, akivel örökké összekötöttük / össze szeretnénk kötni az életünket. Örülök, hogy nekem ez megadatott. Azt hiszem, erre törekszik a körünkben felnövő fiatalok döntő része is. Mégis, mivel úgy látom, hogy ennek gyakorlati megvalósítása ritkán sikeres (azaz a fiataljaink nagyobb része nem azzal fekszik le életében először, akivel végül összeköti az életét), felmerül a kérdés, hogy a gyakorlathoz szabjuk-e az elveinket, vagy talán inkább fordítva?
6. A fő problémám pedig ez: Ha még mindig értéknek tekintem azt, ha szűzen lép valaki az oltár elé (vagy legalább azt, ha mással nem feküdt le korábban, mint azzal, akivel most oltár elé lép), akkor vajon nem bántom-e meg már önmagában véve az érték megfogalmazásával és "felmutatásával" azokat, akiknek ez nem sikerült? (Bár egykor vágytak rá!) Itt érintkezik a problémám más rokon területekkel is, például az Öcsi által említettel: Ha értéknek tekintem és hirdetem a sírig tartó hűséget, a konfliktusok és krízisek közös megoldását, akkor vajon nem bántom-e meg már önmagában ezen értékek megvallásával azokat a testvéreimet, akiknek ilyen-olyan okokból széthullott a házassága? Szóval hogyan tudok egyszerre értékfelmutató is lenni, és eközben úgy szeretni az értéket "elhibázókat", hogy ne érezzék megbélyegzettnek magukat?

Bocsánat, hogy hosszú lett. És a kötelező (de komolyan vett) kúr: nem akartam osztani az észet, csak megosztottam veletek néhány gomolygó gondolatot és kínzó kérdést. Üdv, Dani

KOLLÁR GABRIELLA

KEDVES ZSINATOLÓ TESTVÉREK (SZÁNDÉKOSAN NEM VITATKOZÓT ÍRTAM)!

Úgy rémlik (javítsatok ki, ha rosszul emlékszem), hogy Jézus, amikor megkérdezték tőle, hogy szabad-e elbocsátani a feleséget... azt mondta, hogy "amit Isten egybekötött...", amikor azt kérdezték, hogy lehet-e embert ölni, azt válaszolta, hogy még haragudni sem... vagyis nekem úgy tűnik, mintha egy kicsit sem foglalkozott volna a "KORSZELLEMMEL", azzal, hogy egy eszményt mennyire képes az adott társadalom teljesíteni. Nem lefelé srófolta Mózes kemény törvényeit (na jó, úgysem tudjátok teljesíteni, adok kedvezményt...), hanem még húzott rajta párat, hogy a "TÖKÉLETESSÉG" felé a Mennyei Atya felé, HAZA terelessen minket. (rosszul gondolom?)

Ugyanakkor, amikor a bűnös asszonyt elé állították mit is mondott? "Az dobja rá az első követ..." Ennyit az

ítélkezésről, kirekesztésről, büntetésről. Tudta - mi is tudjuk-, hogy minden bűn magában hordozza a büntetést, mint következményt.

Ugyanezt gondolom a melegekről és a többiről. Azért ugye nem mondjuk, hogy ez a normális és a mérce?

Hát ezt gondolom én a házasság előtti-alatti-utáni szexualitásról: nem hiszem, hogy "haladva a korrall" le kellene nyelnünk nyilvánosan és testületileg, hogy eltűnőben vannak az etikai korlátok, szabályok. Vállalom a fenti véleményemet abban a tudatban, hogy ezt az elvet nekünk sem sikerült maradéktalanul átadnunk a gyerekeinknek, mert a szabad akarat és választás a Teremtő Istentől kapott jogunk.

Szeretettel: Gabi

Drága Gabi! Semmit nem fűrészeltél el! A zsinatolás látnod csak akkor indul el, ha valaki vállalja a szösszenetének közzé tételét és az erre érkező értelmezéseket. Lehet, hogy "kifulladt" ez a téma. De ez is valami: jó gondolatok jöttek össze. Bevallom neked: már idegesített a KVT utáni süket csönd...

Tény, hogy a szándékom nem ment át jól. Az érem egyik oldala felerősödött: aggodás a morális fellazítás veszélye miatt. A másik is át kellett volna menjen: emeljük be szakrális életterünkbe a teremtéstől kapott fajfenntartási ösztönt. Ez felettébb ajánlott, mert a világ sodrása istentelen tartásnélküliségbe sodorja az embereket, a fiatalokat. A házasság az egyetlen szentség, amit a felek szolgálnak ki egymásnak. A privát jegeység nevű összefekvés ennek nulladik, testi pontja. Ha ezt határozottan lelkiismereti komolyságúvá tesszük, az erőt adhat a kalandozási, élvezkedési, bulis sodródási testiség elutasítására.

Nekünk szülőknek, idősebb bokrosoknak két lehetőségünk van az értékszemeletünk tálalására: a példánk és tiszta beszédünk. Szeretettel ölel, Náci.

ROSKA PÉTER

„JÉZUST ÉLTE ELÉNK” MEGEMLÉKEZÉS FUTÓ KÁROLY ATYÁ- RÓL...

Életem legnagyobb élménye, hogy ismerhettem őt. Ahogy emlékezem rá, Jézus jut az eszembe róla, őt élte élénk.

„A jó Isten csak lapoz egyet, és Ti azt mondjátok: „Jé, a Karcsi bácsi meghalt!” – hallottuk többször is Futó Károly atya szájából. És azt is, hogy „ha nem leszünk szentek, akkor nem is volt érdemes megszületnünk”. Egy hiteles ember, egy-ügyű ember, egy ember az Örökkévalóságnak. Akinek Isten egyedül elég. Életem legnagyobb élménye, hogy ismerhettem Őt. Ahogy emlékezem Rá, Jézus jut az eszembe Róla, Őt élte élénk. Ezt jelenti szentté válni: olyan ablakká válni, amelyen át Isten fénye átragyog.

Mióta meghalt, folyton eszemben van, ha meggondolatlan szóra készülök nyitni a számat: Muszáj ezt így mondani? Karcsi bácsi vajon így fogalmazna? Az Ő életének a vezérfonala az a kérdés volt, amit baptista rokonaitól hallott fiatalon: Vajon Jézus mit tenne most? És a beszéde „igen-igen, és nem-nem” volt pletykák, bántások, panaszkodás és dicsekvés nélkül. Egyszer rákérdeztek messziről jött fiatalok, hogy mit is vitt végbe papi életében. Ő azt válaszolta: semmit, csak gyóntattam, miséztem, hitoktattam. Ebből a semmiből nőtt ki körülötte számtalan papi, szerzetesi, odaadott keresztényi élethivatás. Engem pedig arról kérdeztek: milyen lelkeségi mozgalomhoz tartozik a Karcsi bácsi? Én azt találtam mondani: egyikhez sem – Ő maga egy lelkeségi mozgalom –, mi tartozunk Hozzá, ehhez a mennyei derűhöz. Egy hittanos társam így fogalmazott: „Egy hetet együtt van Vele az ember, és kedve támad jó embernek lenni.”

A legmegkapóbb Benne talán az az öröm volt, ami felragyogott a szemeiben, amikor valakit meglátott, és az az odaadó figyelem, amivel hallgatott minket, amikor lelkünket kiöntöttük előtte. Ha elmaradtunk Tőle, akár évekre, sose kérte számon, mindig ott folytattuk a kapcsolatot Vele, ahol annak idején abbahagytuk. Lelki atya volt, akivel találkozáva, jelenléte által formálódunk. Amikor találkoztunk Vele, érdeklődött minden családtagunk iránt. És imádkozott értünk mindig. Még életének utolsó napjaiban is mindennap név szerint imádkozott több mint kétszáz emberért.

Olyan papot ismertünk meg Benne, aki nagyon hűséges volt az Egyház tanításához, aki küzdött a rossz ellen, ugyanakkor nagyon szeretett minden bűnöst. Jónak látta a másik embert, minden hibája ellenére. Még a Ceaușescu házaspár kivégzésekor is az volt a reakciója, hogy a lelki üdvükért imádkozott. Kamaszkori lázadásaink meg-megviselték, de ezt sosem érezte velünk. Menyeyei perspektívából nézte a dolgokat. Fél lábbal a mennyben élt, másik fél lábával stabilan a földön. Volt,

hogy egy Down-szindrómás magzattal várandós aszszony azt kérdezte Tőle: „Mit mondjak a családtagjaimnak, akik arra akarnak rávenni, hogy vetessem el a gyermekemet?” „Válaszold azt, hogy hagyják élni Őt, mert így legalább lesz egy valaki a családban, aki biztosan üdvözülni...”

Tizenöt évig jártam hozzá hittanra, de hittankönyvet nem láttam a kezében, mindig a Szentírásból tanított. Minden órára egy újabb verset kellett megtanulnunk. Kívülről tanult szentírási részek segítségével közelebb jutottam Jézus titkához, mint egyetemi teológiai tanulmányaim által. Karcsi bácsi személyén keresztül belénk ivódott a zsinati Egyház képe, amely egy nagy család, ahol otthon érezhetjük magunkat. Vele nyaraltunk, táboroztunk évtizedeken keresztül. Mindig Ő főzött, sose osztott be minket – mi meg egyre-másra kedvet kaptunk, hogy önként segítsünk Neki. Nagyon jó volt Vele lenni. Imádságos lénye vágyat ébresztett bennünk az imára. Kamaszkorunktól arra biztatott, hogy imádkozunk leendő házastársunkért, hiszen Isten ismeri már Őt. Én is tettem ezt addig, amíg el nem köteleződtem a papságra – és hálás vagyok Neki ezért a tanácsért. Egy kedves hittanostársunk, aki szerzetesnő lett, megkérdezte Őt: miért mindig a házasságról beszélt nekünk, oly ritkán a szerzetességről és a papságról? Azt mondta: ha valakit Isten erre szólít, azt biztosan megmondja neki személyesen. Így is volt ez, igen sokunknak valóban megmondta... Lelkigyakorlataiból három könyvet állított össze a Szent Gellért Kiadó – Ő maga azonban nem írt könyveket. Róla fogunk majd könyveket írni...

Boldog ember, nyolc boldogsággal élő ember volt, aki egy fél életen keresztül bicegett, mankózott, és mégis mindenkihez, akinek szüksége volt rá, eljutott gyalog. A lakásába fogadta be azokat, akiknek nem volt hol lakniuk: a kirúgott kispaptól (Varga Laci püspök atyától) elkezdve a kisgyermekét a kórházban ápoló erdélyi aszszonyig igen sokakat. Semmije sem volt, és mégis mindenkinek ingyen adott mindent. Egyszer nála voltam, amikor bejött egy néni, akinek nem volt kályhája a kezdődő télben. Karcsi bácsi odaadta az utolsó pénzt is, amiből másnap ki kellett fizetnie egy tartozást. Amikor a tartozásért jöttek, már a kezében volt ismét – valaki ajándékából – a pénzösszeg, ami kellett. Kérdeztem: Karcsi bácsi, ezt hogy csinálod? Azt mondta: mindig így csináltam, sosem sikerült ez másképp. Ilyen tanácsai alapján épült fel a magyarszéki karmelita kolostor, amelynek lelki vezetője volt. Ráíratta az épületre: „Isten vitte végbe ezt a művet.” Teljesen ráhagyatkozott a Gondviselésre, gondjait a gond-viselő Istenre bízta. Egyik kedvenc énekének refrénje sokunkban visszhangzik: „Rá se ránts, ne törj le, pajtás, mindig csak dalolva járj! Ne vess, ha száz gond bánt...”

Nagyon szeretett énekelni. Főleg Jézusról. Gyermeki lelkülettel énekelte a gyerekdalokat, amelyekben sok

fel nőttek szóló bölcsesség rejtezt. „Házasodik a motolla”, énekelte, és mi is könnyen ráismerhettünk magunkra, például a vén bagoly személyében... Egyszerű és nagyszerű tanácsai voltak. Többek között az, hogy „az életszentség egyetlen igazi kritériuma az este 10 órai lefekvés”, merthogy a ki-

pihent ember adja önmaga legjavát. Nagyon nagy önfegyelmel tornázott, amíg csak fizikailag lehetséges volt. Kilencven évesen is egy órát sétált naponta. Valaki meg is jegyezte: milyen jó anyagból van ez a Karcsi bácsi, hogy évtizedek óta mankóval jár, mégse fáj soha semmije...

Ennek a nagyszerű embernek az élete nem hagyta hidegen az ellenséget sem. Életem legnehezebb napjai közt tartom számon azokat a napokat, amikor megtámadta az ördög, mint az arsi plébánost. Teréz anya nővéreinek, Mellette álló orvosainak és egy karizmatikus közösségnek az imáját meghallgatva szabadította meg Őt Jézus nagy nyomorúságából. Áldott legyen érte az Úr!

Főlemelő volt, ahogy betegségében a halállal szembenézett. Súlyos állapotban volt, amikor megkérdezte tőlem: „Mit mondanak az orvosok, meddig élek még?” Én azt válaszoltam: „Két-három napot mondtak.” Erre Ő: „Bocsáss meg, csak azért kérdeztem, hogy mikor búcsúzzam el?” És a jó Isten megadta, hogy még három évig élt ezután.

MIKLOVICZ LÁSZLÓ

BOLDOGOK-E A BOLONDOK?

Naponta veszem kezembe a Magyar Nemzetet és érdeklődéssel-élvezettel olvasom a hasáboakat. Azt tapasztalom ugyanis, hogy pro-kontra egyre inkább tisztuló, kiformalódó állásfoglalások, koncepciók és szempontok jelennek meg a lapban. Mivel négy gyerekem

van (2; 5; 6,5; 8,5 évesek) – és így a mostani szemlélet szerint nagycsaládosnak minősülök - a szemem jobban keresi a családmódelünket érintő írásokat. Találok is időről-időre a Magyar Nemzet hasábjain ilyeneket és az eddigi tapasztalatom szerint ezek a cikkek a több gyermekes családokat elvileg támogatták, bátorították, az évről-évre fogyó magyarság reményének látták stb. Ma megtört ez a pozitív sor. Megtörté Horváth Lajos: *Ne erőltessük a nagy családot* című gondolatsokrával (M.N. 1989. IV. 14.)

Elgondolkodtató volt számomra a cikk, mert olyan szempontokat vetett fel, amelyekre eddig nem is gondoltam. Gyermekeimnek az esti gyertyagyújtásnál (ami egy rövid imádságból és egy hosszabb beszélgetésből áll), gyermeknyelven elmondtam, miről olvastam az újságban. Ilyenformán: Egy bácsi arról írt, hogy mi, a „nagy” család veszélyeztetjük országunknak a tartós sikereit, és pusztán az a tény, hogy ti négyen vagytok testvérek, az rossz a mi hazánknak... Erre megkérdezte az 5 éves Dóri: „akkor most meg kell halni valamelyikünknek?” A 8,5 éves Peti: „Akkor nem fog születni több testvérünk?!” Megnyugtattam őket, hogy ilyesmitől nem kell félnünk: nem kell meghalni senkinek, és még egy vagy két testvérük mindenképpen születni fog, sőt gondolkodhatunk azon is, hogy a „csapatunkat” egy állami gondozott gyerekekkel is kiegészítjük.

Most már felnőtt nyelven, de gyermeki őszinteséggel szeretnék Horváth Lajos nagy család ellenes szempontjaira reflektálni, bizony saját hazám és népem irányában kissé elfogultan. Remélem, hogy ez az elfogultságom beleilleszthető az emberiség egyetemes érdekeibe.

1. Az írás címe: „Ne erőltessük a nagy családot” – azt feltételezi, hogy a *több gyermek vállalását Magyarországon erőltetni lehet, sőt valakik erőltetik is.* A tapasztalatom szerint hazánkban az emberek szabadon eldönthetik, hány gyermeket akarnak felnevelni. A NOE (Nagycsaládosok Országos Egyesülete) pedig azzal a célkitűzéssel alakult meg, hogy felmutat egy eszményt a társadalom számára. Senkire sem ráerőltetve azt, csupán felkínálva.

Hiszen az élet továbbadását és kibontakoztatását aligha lehet kívülről vagy felülről egy házaspárra ráerőltetni... Belülről fakadóan hinnem és remélnem kell abban, hogy érdemes a XX. sz.-ban is magyarnak, embernek születni. Van értelme a megszülető életnek. Minden külső körülmény ellenére lehetséges boldogan élni, sőt mindezekért egyes szám első személyben tenni is tudok akkor magamtól vállalom a több gyermeket. Ha ezek a belső lelki és tudati feltételek nincsenek meg az emberben, ugyan ki erőltetheti a nagy családot...?

2. „... a szocializmus nem érhet el tartós sikereket, ha az ősi, több évezredes sokgyermekes családesezményt

nem váltja fel a tervezett kis családnak a közvélemény és a tudomány által mérlegelt gondolata” – írja Horváth Lajos Somló Bódogra hivatkozva.

A szocializmussal kapcsolatban az a feltételezésem, hogy az a társadalmi fejlődés kapitalizmus után következő szakasza. Ha a cikkíró idézett mondata igaz, akkor a társadalmi fejlődés ezen magasabb fokán a szocialista társadalom önmagát elpusztítja. Ugyanis ahhoz, hogy a magyar társadalom lélekszáma 2040-re ne a prognózisok szerinti 8 millió legyen, hanem a mai létszám, ahhoz a potens családoknak 4 gyermeket kellene vállalniuk.

Vajon miben lehet megfogalmazni a szocializmus tartós sikerét? Remélem, nem az önmagát elpusztításban. Vajon lehet-e egyáltalán akárminő sikerekről beszélni egy társadalomban, ha annak az a feltétele, hogy nem születhetnek gyermekek...? Különben is: ki fogja etetni, gondozni néhány évtized múlva azokat az idős embereket, akik a feltételezett „tartós sikereket” elérték?

3. A cikk következő részében arról ír Horváth Lajos, hogy „gyáraink, bányáink nem kétszereződnek meg kilenc hónap alatt!” Ez szerencsénkre igaz, és hozzá kell tenni, hogy nincs is rá szükség. Már csak azért sem, mert ezt legfeljebb az indokolná (?), ha minden családban négyes ikrek születnének minden alkalommal...

Más irányban keresném a túlnépesedés gondolatköreinek megoldását világviszonylatban. Hazánk azon kevés országok közé tartozik, ahol ez a problémakör nyomokban sem kimutatható, hiszen évről-évre fogy az ország lakossága.

A tudomány eredményeit valóban fel kell használnunk ezen a téren. A tudomány – a Római Club jelentése alapján – azt állítja, hogy a Föld képes lenne ellátni a jelenlegi létszám ötszörösét is, ha a Földet rendeltetésének megfelelően használná az emberiség. Rablógazdálkodás helyett gazdálkodás, környezet pusztítás helyett annak megóvása, rendben tartása... de mindezekelőtt a fegyverkezést kellene teljes mértékben megszüntetni.

Úgy gondolom, hogy a Föld nem arra való, hogy az emberek gyűlölködésének és gyilkolászásának színtere legyen. Egész másra való. Arra való, hogy az emberek egymást szeretésének színtere legyen. Egy bizonyos, 2000 évvel ezelőtt élt názáreti ács az ehhez szükséges ideológiát így fogalmazta meg: „Amit szeretnéd, hogy veled tegyenek az emberek, te is azt tedd velük.” Ha az emberiség nem akarja ezt az eszményt zászlajára tűzni, hanem állapot szerűen él tovább a „nyolc halálos bűnben” – ahogy ezt Konrád Lorenz könyvében leírja, akkor Horváth Lajos nyugodt lelkiismerettel megírhatja a következő cikket is: „Ne erőltessük a családot sem...” címmel. Hitem szerint erre az írásra nem lesz szükség. Nem lesz addig, amíg élnek a Földön olyan családok, akik életét a fenti eszmény határozza meg, és 4-6-8-10 gyermeküket is ebben a szemléletben nevelik...

4. Visszatérve a magyarországi valóságra és az újságcikkre, igazat kell adnom Horváth Lajosnak abban, amit az állás és lakás problémákkal kapcsolatban leírt. De a megoldást nem ott keresem, hogyha kevés a lakás és állás lehetőség, akkor szülessen kevesebb gyermek. Általános iskolai földrajz-tanulmányaimra visszagondolva, bármelyikünk tudhatja azt a tény, hogy Magyarország kb. 25 millió ember számára képes emberi körülményeket biztosítani. Ha mégsem biztosítja még 10 millió ember számára sem, akkor a rossz gazdálkodásban és a még rosszabb elosztásban kell keresni az okokat. Az egész társadalmat kell meggyógyítani, nemcsak egy-egy betegség tünetét kezelni.

Bárki nekem szegezheti most a kérdést: ha ennyit okozkodtál, most már mondhatnál valami olyan megoldást, amit az egyes ember is, már ma is elkezdhet megvalósítani! – Próbálok mondani...

Valósítsuk meg a bolondok országát! Az ötletet *Lev Tolsztoj: Bolond Iván* című meséjéből vettem. A bolondok országának lényege: mindenki dolgozik és nincsen katonaság. Máris megindul a fantáziám, hogy mi csoda történelmi bevágás lenne az emberiség életében, ha a kicsi Magyarország megszüntetné az egész hadseregét. Egy csapásra megoldódna az összes szociális probléma a felszabaduló hatalmas pénzek és eszközök segítségével. Az eddigi fegyvert szorongató kezek most termelőeszközöket fognának.

Katonai területek mezőgazdasági és biztonságos kirándulóhelyekké válnának. Vég nélkül sorolhatnám azokat a történeteket, amelyekkel Hazánk a Föld reménységévé válhatna... Bolond lakói pedig, a Föld első boldog népe lehetne... A Bolondok Országáa csak alulról szerveződhet. Nagyképű és csaló lennék, ha most azt mondanám, hogy kezdem a bolondok sorát, hiszen mióta a világ világ, voltak ilyenek. Egyszerűen csak beállok ezek csapatába: dolgozok, fegyvert nem forgotok – sőt a félreértések elkerülése végett a katonakönyvem is visszaküldtem a Honvédelmi Miniszternek. A rászorulóknak adok (havonta 1000 Ft-ot), segítségre szorulóknak a tőlem telhetően segítek, azaz próbálok szeretni, azaz azt teszem, amit szeretném, ha velem is tennének.

Mindezek erejében hiszek a jövőben s ezért merészelek ma négy és holnap talán már öt gyermeket vállalni, akiket reményeim szerint ugyanebben a hitben szeretnék felnevelni. Horváth Lajos idéz egy sort Ady Endrétől: „Nekünk muszáj mindenkivel jobbnak lenni!” Legnagyobb vágyaim közé tartozik, hogy ez megvalósuljon.

Úgy gondolom, a családban lévő több gyermek szolgálhatja ezt a célt – az „egykézés” sohasem.

KARAJ 1989/2

MERZA JÓZSEF

MIRE SZÜLETTÜNK?

Megtörtént-e már veletek, hogy csak egy darabig tudtátok elkísérni iskolába menő gyermeketeket és valahol, útközben, azt mondtátok neki: most menj szépen tovább, egyedül, én majd innen nézlek? A gyerek szót fogadott. Ment tovább, ment, most már egyedül, időnkint visszanezve, integetve, egyre ritkábban megfordulva. Nőtt a távolság, a gyerek alakja egyre csökkent, többé már nem nézett vissza, s a szívünk elszorult, amikor éreztük, hogy a szárnyára bocsátott gyerek immár maga néz szembe a világ – általunk már ismert, sokszor csak sejtett – ezer nehézségével. Elnéztük azt a kis embert, akit vár egy másik közösség, akinek ott feladatai és barátai vannak. Ő tudja ezt, táskájában viszi könyveit, füzeteket, írószereit, pár harapásnyi tízóraját, néhány kedves képet, egy eldugott játékot. Fölemeli a fejét, szaporázza a lépteit, már nem hátra, csak előre néz. Ránk immár csak emlékszik.

Kicsi gyerek, hová megy?

Idősödő fejjel nézem a gyerekemet, ahogy beszél, ahogy tervez, ahogy nevet, ahogy remél. Ahogy megy előre, egymaga, a saját útján. Beszél a dolgairól, elmondja gondjait, kritizál, örül egy ajándéknak, könyvekből és az eseményekből ismerkedik a nagyvilággal. Egyre önállóbban járja útját, véleményemre egyre kevésbé van szüksége. Egy ember elindult.

Visszagondolok saját indulásomra. Karácsonykor három hónapos lehettem. Apám boldog volt, hogy fiúgyermek született. A zempléni hegyek ugyanolyan feketén állhattak sorba, mint ma, Karácsony éjszakáján, s fölöttük ugyanolyan csendben, kifürkészhetetlenül, hidegen hunyoroghattak a csillagok, mint ma, ha a szél elfújja a tájra oly gyakran rátelepedő téli ködöt.

Egy születése mindenkinek van.

Szeretném megfogni apám, anyám kezét, hogy bizalommal mehessek a karácsonyi misére. Szeretném, ha a csillagok ragyogását láthatnám a karácsonyfán, amikor égnek a gyertyák és villognak a díszek. Szeretném visszazapni gyermekkorom valóságos tündérvilágát, amelyben oly közel volt egymáshoz ég és föld. Szeretném visszazapni a gyermek gondtalan boldogságát, amire felnőtt fejjel hasztalan várok minden karácsonyon. „Ó, fényes szép hajnal” – hangzik a templomi ének és eltűnődöm: vajon az idős ember élete visszatér-e, ha visszatérhet, gyermekkori kerékvágásába? Visszatérnek-e az egykori imák és dalok és velük együtt

az érzelmek? Nemsokára feltűnik-e majd integető anyánk is, hiszen a szárnyára bocsátott gyermek hamarosan újból megtalálja szüleit.

Mire születünk?

Bármit is mondjanak a történészek, bárhogy vélekedjenek a teológusok, kétezer esztendővel ezelőtt felsírt egy gyermek és elindult a felnőtté válás útján. Az Atya pedig – aki a mennyben van – lenézett rá, és egy életen át nézte annak a férfinak az útját, aki az Ő fiának nevezte magát. Nézte azzal a szeretettel, aggodalommal és együttérzéssel, ahogy csak egy isteni szülő nézheti gyermekét.

Az Ige testté lett és élni kezdett barátaiért, testvéreiért. A tudósok elég sok romantikától megfosztottak, s bár bennem élnek az emlékek, mégsem tudom teljes bizonyossággal, hogy milyen volt az az éj, amikor angyalok és pásztorok kerekedtek fel, hogy hirdessék és hírül vigyék az ember új reményének megszületését. De élt már a gyermek és benne élt az Élet, amely Élet akart lenni a Föld minden embere számára. Az Élet eljött és elindult. Kijött az égi családból, az otthon melegéből, barátaihoz, barátai közé, barátaiért. Kijött, elindult, védtelenül, kiszolgáltatottan, néhány kisember szerény gondoskodásától övezve, hogy majd magányosan vágjon neki Zsidóország útjainak. Hogy élete végéig beszéljen arról, miként él az a család, amelynek Ő a gyermeke.

Az idősödő ember csodálkozva nézi a pályakezdőket és fürkészve kérde: mi az az ismeretlen erő, friss élni-akarás, mozgató lendület, ami előre hajtja, vállalkozásra ösztönzi a fiatalokat? Egyszerű gondtalanság, mivel nem látják még életük ívének egészét, nincs jó áttekintésük arról, mennyi egy emberélet? Vagy többről van szó: a titokzatos létezés egy még eleven ágáról, amely frissen csörgedez, nem vetett neki gátat az élet számtalan akadályá? Talán ezért is szeretik az öregek a gyerekeket, akikben annyira észrevehető, érezhető az ismeretlen és mégis valóságos élet el nem rontott, el nem titkolt, ki nem fáradt eleven lüktetése?

Hol a forrás? Merre a forrás?

Nemrég én is fiatal voltam, tudnom kell, emlékezmem kell rá, hogy mit jelent kisgyermeknek lenni, kisgyerekes gondokat hordozni. Mit jelent órákra készülni, felelni és vizsgázni. Mit jelent hivatást vállalni és reményteljes pályát kezdeni. Bízni a felnőttekben, majd csalódnai is bennük. Rámsugározhatott két világháborút átélő haldokló anyám aggodalma: mi lesz 21 éves fiából az élet veszedelmes útjain! Végig tudja élni becsülettel azt az életívet, amely előtte áll?

Minden anya aggódik, és minden fiú bízik önmagában.

Feloldódom a karácsony örömeiben és gondtalanul felejttem a holnapot. Dicsőség a magasságban Istennek, békesség nekünk. Pásztorok, fel nagy öröme, ma született, aki után a Föld epedett! Születésnap ez, az Ifjúság ünnepe, a találkozásé, az Ajándéké, a Fényé, az ujjongásé. Ámde ahogyan haladok előre az években, egyre kevésbé tudom felejtetni, hallatlanra venni azt az egészen más hangnemű dallamot, amelyet az Istent be nem fogadó ember komponált az öröm vezérszólama mögé. Az élet egészét nem tudom feledni. Valamiért születünk, valamiért élünk, míg meg nem halunk. Valamiért. Azért élünk, hogy meghaljunk? Azért élünk, hogy jól haljunk meg? Azért élünk, hogy tovább éljünk? De hogyan?

Meglehetősen furcsa szálak szaladnak fel egymás mellé az orsóra. Milyen szövet szöhető ilyen fonalakból? Illendő ez a kelme Karácsony szent ünnepén? Hitetlen, groteszk, tudatlan, vallástalan? Mindenbe beleakadó? Miért nem kegyes, vagy éppen miért nem harcos?

Csak őszinte beszédre érdemes odafigyelni. Csak őszinte beszédet szabad mondani. Minden álságért megbűnhődünk.

Csak tiszta ajándékokat szabad adni Karácsonykor. Tisztát, mint a frissen esett hó. Ami kifejezi azt, ami vagyunk.

Csak mélyről jött gondolatokat szabad elmondani. Azokat, amik megmutatják, hogy az élet forgása, a napi munkák, a barátokkal tervezgetés és az ellenfelekkel folytatott küzdelem alatt vagy mögött mi is az, ami bensőségesen kapcsol hitünkhöz. Amitől állunk és ami döntően meghatározza, hol állunk.

Amikor ezen a karácsonyon a születésről és a szükségképpen folytatásról, az életről gondolkodom, akkor nem tudok csak egy kisgyermeket látni, mert csak egy életet tudok látni. Csak folyamatot tudok látni az első sírástól az utolsó kiáltásig. Az ember Jézus folyamatát, amelyet Húsvét után majd másképp látok. Most azonban még nem lát odáig a szemem és Jézus is csak tudta, hogy majd felépíti teste templomát, de egyelőre még egy beteljesítendő élet állt előtte.

Az étellel teli kisgyerek belenevet a világba, az iskolás büszke első ismereteire, az ifjú arra, hogy látni véli: mi is az élet, s hogy abban hol az ő helye. Majd előlép a felnőtt, már nincs körülötte a család védőpalástja, nem veszik körül tanárai, tudásával magára maradt. Már neki kell gondoskodni másokról, belőle kisugárzó meleget és

biztonságot keresnek gyerekei, barátai. Emlékszik-e még egykori hitére, él-e még benne ifjúkora öröme? Vagy már sohasem tér vissza? Ami elmúlt visszahozhatatlan?

Az élet nagy feladat, amelyben az öntudatlan igenléstől haladunk a tudatos vállalásig. Az öntudatlan, el nem rontott friss élet ott él, mosolyog a kisgyerekek arcán. Ha ki nem oltjuk, végigkísér minket, alakul, belső erőt ad. Életem céljának azt tartom, hogy mindig megőrizzem belső kapcsolatomat ezzel az erővel. Mire kapok erőt?

A meg nem szűnő megismerésre. Élni annyi, mint megismerni. Valahányszor elutasítom az újat, érzem, hogy ellene mondom az életnek. Az egészséges embert minden érdekli, mindenre vállalkozik, legalább elvileg. Nem gondolja, hogy ennyi elég, s ne tovább. A valóságot keresi, nem a megalapozatlan elméleteket, a titkoszatos mítoszokat. Nem gondolja, hogy amire jutott, az elég lesz holnap is. Megismerése egyéni és közösségi egyszerre. Tud magányosan gondolkodni és nem fél ellenőriztetni, alakítani látását mások által. Ha nincs érve, hallgat, ha érvei vannak, félelemből, engedelmességből, hamis békességért nem mond le róluk. Elfogulatlanul, képessége szerint fogadja be a teljes valóságot. Ez a valóság élni kezd benne és általunk nem ismert módon alakot ölt. Amíg friss és élő bennem ez a tudás, addig mindig túllép önmagamon és kiáramlik mások felé. Hatni, sugározni, kapcsolatba lépni akarok. A feltöltött ember sokféle módon nyílik meg társai és a világ felé. Az energia áramlani akar: a beszívott élet egy második fázisban alakulva, új módon halad már mások felé. A hatékony közeg segíti ezt az áramlást, mert felismeri az energiák szüntelen mozgását és ő is részese akar lenni az örök átalakulásnak.

Kitárulni és befogadni, majd a befogadottat tovább sugározni, ez az élőlény alaptörvénye. Aki ismeri, az szeret – mondom, mint egy általános, fajon és valláson felüli törvényt. A szeretet nem más, mint befogadott, átalakított és újból kisugárzott tudás.

Az a férfi, aki Karácsonykor megszületett, arról számolt be, hogy mit kell tudnunk ahhoz, hogy ami e tudásból megszületik az jó legyen az ember számára. Mégha meg is döbbsent tudásom és szeretetem semmi volta, ismerem és vallom e törvényt. Aggodalmam nem onnan ered, mintha nem látnám a törvényt, hanem abból, hogy kevésnek érzem azt, ami bennem van, s ami belőlem kiárad. Valójában ez minden féltés alapja: törekenyek és kevesek vagyunk, túl nagy az Isten. Nagyon-nagyon nagy. Lát-e bennünket, magányos kisgyerekeket, születni – dolgozni – életünk értelmét keresni

– szeretni – elfáradni? Ha nincs Jézus, nem is igen hinném. Ahogy csak mikroszkóppal látom a molekulákat, oly semmi lennék Isten előtt. Van nekem jelentőségem ebben az óriási világban?

Egy csecsemőnek, egy gyereknek, egy iparosnak, egy tanítónak, egy kivégzett tanúságtevőnek döntő jelentősége van a világban – válaszol Karácsony üzenete. Akkora jelentősége van, hogy általa emberek serege mentődhet meg, akkora jelentősége van, hogy e semmisségnek Isten külön, személy szerint, el nem múló életet ad. Bizonyosabb bizonyítékot nem kaphattunk volna rá. Felírhatta volna Isten a szivárványra, kiformalhatta volna hegyekből, beleszóhette volna a szél szüntelen zúgásába: ember, gondom van rád, szeretlek – s ez maradt volna állandó természeti csoda. Isten mást tett. Ember született, aki után ugyanolyan félve nézett az anyja, mint saját anyánk bármelyikünk után. Akinek a bölcsője felett valószínűleg ugyanolyan közömbösen hunyorogtak a csillagok és aki életében, nem egyszer, ugyanolyan leverve tette egymásra kezeit, mint akár melyik emberfia. Ez az Ember végül azt is megérte, hogy Isten tökéletesen és végérvényesen elhagyta őt, egyszóval átélhette azt, amit mi, emberek, életünk nehéz idején, keservesen megszenvedünk, ami ugyanúgy a fájdalom, a kétkedés és értetlenség kiáltásait adja szánkra, mint Neki. Isten azonban megdicsőítette ezt az emberméretű Embert, hogy bátorságunk legyen utána menni. Az Első után, aki csak bízott Atyjában, mi, sokadikak, akik már tudjuk, hogy Isten megmenti a benne bízókat.

Megismerni, hogy szerethessünk – ki tud ennél jobbat? Bízni eme élettörvény létrehozójában – van-e más lehetőség? A nagy törvények egyszerűek, de az ember kicsi. Bizonytalannak lenni, fáradni szabad. Jézus sem tudta elkerülni ezt. Kétségbeesni, vergődni is szabad. Jézus is tette. De lemondani a szeretetről nem szabad. Elmondhatom az érzéseimet, elmondhatom tudatlanságomat, hogy legjobb igyekezzetem ellenére sem vagyok képes belátni valamit. Csak ne szűnjek meg szeretni, akkora tűzből, amekkora éppen csak van, mert különben kihül körülöttem a világ.

Egy születése mindenkinek van. Ennek a születésnek az erejében élünk több-kevesebb évtizedig. Becsülnünk kell ezt a születést, mert ettől kaptunk lehetőséget arra, hogy részesedjünk az Életben. Hogy alapfokon elkezdhesünk ismerni és szeretni. De valamikor, még egyszer, meg kell születnünk úgy, hogy ezután már az örömhír ismerete és szeretete határozza meg az életünket. Úgy, ahogyan annyi újrászületett, ismét megszületett elődünk életét határozta meg. A tanúságtevőket. Ők

azok, akik a kérdésre: ember hová mégy? – így válaszolnak: megyek tanúságot tenni a szeretetről, és ezt hittel mondják akkor is, ha a szél nagy erővel ostromolja szeretetlángjukat. Elszorulhat a szívünk, amikor a történelmen végigvonuló parányi fények pislákolását látjuk, mert bizony nagy dráma az, ami a világban a Gyűlölet és a Szeretet, a Halál és az Élet között folyik, de a véglegességben felragyogó, ki nem alvó fények adjanak erőt saját szeretetünk mindenkori izzításához.

Mire születünk? Hogy elképzeljük és elkezdjük a Szeretet életét és továbbfolytassuk azt a Mennyek Országában.

Mire születtem? Arra, hogy megszülettem és majd elmúló testem talaján kigyúljon a szeretetem, és az engem újjáteremtő Isten majd véglegesen odaadja nekem az Ő Házában.

HABOS LÁSZLÓ

MINDEN ÉRV ELLENÉRE

A szombat esti istentiszteletet követően, az ifjúsági csoportból néhányan, mint oly sokszor az év folyamán, el-sétáltak a közeli parkba. A hatalmasra nőtt vadgesztenyefák lombos ágai alatt sokszor folytattak nyugodt hangnemű beszélgetéseket, melyek esetenként érzelmeiktől túlfűtött eszmecegerévé váltak. Olykor a fiatal pap prédikációjában elhangzott merész kijelentésen, máskor egy hír értékű beszámolón, – mellyel általában Karesz lepte meg alkalmi hallgatóságát – melyet a messzi városból – ahol mint kollégista élte diákéveit –, hozott magával hétvégeként. Így történt azon a kora nyári szombat estén is. A magas, göndör hajú Karesz, amikor Zsuzsa, az énekkar frissen megválasztott új vezetője éppen az akkordos-füzetében lapozgatott – a másnapi szentmisére keresgélő áldozás alatti énekeket –, halkan, de mindenki számára érthetően elmesélte, hogy egyik fiatal erdőmérnök ismerőse, a februári behívásakor meztagsadta a sorkatonai szolgálat teljesítését, amiért börtönbe zárták. A máskor megszokott gyors hozzászólások ez alkalommal elmaradtak. Karesz várt egy rövid ideig, s mivel látta, hogy senki sem kíván azonnal hozzászólni az elmondott információhoz, saját véleményét ismertette. Ismerőse tettével egyetértő megjegyzése meglepte hallgatóságát. Kocka, a pad háttámlájának támasztotta gitárját, és kissé megemelt kézzel gesztikulálva, határozottan hangot adott ellenvéleményének. A kissé köpcös fiút azért nevezték el társai Kockának, mert bámulatos ügyességgel pillanatok alatt rakta ki a Rubik-kockát. Egyébként a matematikusnak készülő Balázs, mert akadtak, akik ezen a néven szólították, azzal érvelt, hogy a Katolikus Egyház mindaddig

nem tiltotta meg híveinek a katonáskodást. A köpcös fiú véleményével akkor ott többen egyetértettek, köztük a szeplős arcú Péter is, aki a legjobban bólogatott hittanos csoporttársa érvelésére. – Tényleg, mivel indokolta tette az erdőmérnök ismerősöd? – szegezte a kérdését az éppen egy a feje fölül leszakított gesztenye-falevével babráló Karesznek. A faipari iskola hallgatója gondolkodás nélkül válaszolta: – A lelkiismeretére hivatkozott.

– Na hiszen, a lelkiismeret, az aztán a megfoghatatlan. – folytatta a beszélgetést Péter, miközben bal tenyerét a hozzá legközelebb álló fa vastag törzsére helyezte.

– Miért? – kérdezte a barna hajú, nyúlánk, ügyesen focizó Robi, avagy Roberto, ahogyan társai közül többen is nevezték.

– Mert az olyan, mint, amikor... – hirtelen megakadt mondandójában, körbenézett, látszott rajta, hogy keresi magában a szavakat, majd miután levette kezét a fatörzsről, és beletúrt göndör hajába, kissé akadozott hangon folytatta: – ...függöny mögé bújik el valaki. Tudják, hogy ott áll az illető, de nem ismerik fel.

– Ez hülyeség!... – szolt közbe Kata, aki a kopott padon ült, s figyelmesen hallgatta a fiúk beszélgetését, majd folytatta: – ...a lelkiismeret az, komoly dolog.

– Igen, igaza van Katának – helyeselt Grafit. Egyébként a magas fiú mindig helyeselte a lány hozzászólásait. Szerelmes volt a rövid hajú, mindig mosolygós széparcú lányba.

– A fenéket, hülyeség!... – fakadt ki Péter, majd jobb lábát, melyet a rozsdás vaskorláton tartotta, levette, és egy lépést a lány felé tett, s annak szemébe nézve folytatta: – ...az emberek annyi hülyeséget csinálnak, s tudják jól, hogy hülyeséget csináltak, sőt egyesek tisztában vannak azzal is, hogy bűnt követtek el, mégsem lelkiznek rajta.

– Talán éppen ez a baj, hogy sokan nem hallgatnak a lelkiismeretük szavára: – vágott közbe Szilvi, aki Kata mellett ült, s miután megigazította orrán előrecsúszott szemüvegét, Péter arcára tekintett. Csend lett, valahogy hirtelen elfogytak az érvek és ellenérvek. Péter órájára pillantott, majd átemelte lábát a vaskorláton. Miután néhány lépést tett, visszafordulva közölte a társasággal, hogy hazamegy, de megjegyezte, hogy legközelebb folytathatnák a témáról a beszélgetést. Jó éjszakát kívánt, és elindult. Miután a fiú távolodó alakját elnyelte a sötétség, a lányok is felálltak a padról. A fiatalok maradék csoportja elindult a hold fényében gyengén megvilágított, betonlapokkal fedett járdán. A Szentés fivérek, akinek otthona szintén a vasútállomáson túli utcák egyikében volt, na és Grafit, – aki viszont pontosan az ellenkező irányban lakott – örömmel sietett hazakísérni a lányokat. Mindvégig, amíg a rövid hajú lány házához kapujáig nem értek, a magasra nőtt fiú folyamatosan sorolta a kiszemelt lány véleményével egyetértő érveit... Egy héttel később, a szentmise végét követően – miután a fiatal pap békés távozásra szólította híveit – a

templomkertben összegyűltek a fiatalok. Péter mellett ott állt atyai unoka-testvére Ferenc, aki papnak tanult, és harmadéves szeminarista volt. A szeplős fiú elhívta közeli lakásukba a legutóbb félbemaradt beszélgetés résztvevőit. Karesz hiányzott egyedül, ő nem látogatott haza azon a hétvégén. A családi ház nagy-szobájában, ahol helyet találtak maguknak a fiatalok, Péter, mint házigazda magához ragadta a szót, és elmondta, hogy őt meggyőzte unokatestvére arról, hogy mennyire helytelen dolgot cselekedett a börtönbe került fiatal erdőmérnök. Majd megkérte a papnövendéket, hogy ismertesse érveit a templomi hittanos csoport jelenlevő tagjai számára is. A fiatal szeminarista beszélt az egyház feladatáról és szerepéről híveinek hitéletében. Fontosnak gondolta az egyház tanításának maradéktalan betartását, minden egyháztagnak számára. Amíg beszélt a háta észrevétlenül belesüppedt a műbőr fotelbe. Amikor hosszúra nyúlt mondandója a hallgatóság számára egyértelműen az érvek ismételtetésébe torkollott, Kocka tőle szokatlan módon megszólalt: – De ugye az egyház Jézus tanítását közvetíti a híveknek?

– Természetesen. – válaszolta gyorsan Ferenc. Balázs az asztal mellett ült, nem nézett fel, miközben jobb kezének ujjával a mintás terítő rojtos szélét babrálta.

– Jó, mert ugye Jézus az ellenségszeretetről is tanított? – tette fel gondolkodás nélkül újabb kérdését a fürgé ujjú, köpcös fiú.

– Igen, úgy kell élnünk, hogy ne legyenek ellenségeink.

– Talán nagyapáink, nem követték Jézus tanítását, hogy a második világháborúban kellett harcolniuk!? – vágta közbe a barna haját feltűnően hosszúra növesztett Sanyi.

– Nem, a háború az, más! – hangzott fel a gyors válasz a pap-növendék szájából.

– Dehogy más! – emelte fel határozottan hangját a rövid hajú Kata.

– De a háború az, más! – hangoztatta véleményét széplősarcú fiú.

– Igaza van Péternek! – kiáltotta közbe a focista srác, aki a kanapén foglalt helyet.

– Dehogy van igaza! – igyekezett hangoztatni ellenvéleményét Grafit, miközben a széparcú lányra pillantott. Szinte a fiú véleménynyilvánításával egyszerre kiáltott fel hangosan Péter – Elég, hallgassuk Ferencet, és jelentkezzen, aki hozzá akar szólni, rendben! – miközben a magasba emelt kezét lassan visszaengedte az asztalra. Hirtelen csend lett a szobában, s az addig egymással farkasszemet néző tekintetek is megpihentek a fiatal szeminarista kék szemén. Ferenc arcára ekkor halvány pír szökött, miközben a fotelba süppedt hátát kiegyenesítve előre hajolt.

– A háborúban harcolni kell, ez hazafias kötelessége mindenkinek! – folytatta határozott hangon az eszme-cserét.

– Ölni is? – tette fel hirtelen a hallgatóságnak cseppet sem ártatlan kérdést, az eddigi hozzászólásokból kima-
radt szemüveges lány.
– Ha kell igen! – válaszolta bizonytalanra vált hangon
a fiatal szeminarista.
– Az jézusi cselekedet? – kérdezte Grafit, miközben
tágra nyitott szemét feltűnően a papnövendékre he-
lyezte.
– Lehet, hogy nem igazán jó, de nem bűn! – folytatta a
szó-párbajt Ferenc.
– Szerintem az! – vágta vissza határozottan a kérdést
feltevő fiú, miközben egy kisebb papírlapot tett maga
elé az asztalra.
– Szerintem nem az! – hangoztatta kitaróan véleményét
a szeminarista.
– Így van, az nem bűn! – szólt közbe unokatestvére vé-
delmében Péter, aki közvetlenül a fotel mellé helyezett
támlás széken ült.
– Igaza van Péternek. – jegyezte meg Roberto, miköz-
ben hátát a falnak támasztva a távoli kanapén ült, s on-
nan figyelte barátját.
– De... – szerette volna folytatni a vitatkozást az ügye-
sen rajzoló fiú, amikor...
– Szerintem pedig ez meddő vita, fejezzük be, és mond-
játok meg végre, hogy milyen dalokat énekeljünk hol-
nap a szentmisén! – vágta közbe Zsuzsa, miközben ki-
nyitotta térdére csúsztatott gitárakkordos füzetét.
– Hagyjad most ezt Zsuzsa! – kiáltott az énekkarveze-
tőre Szilvi, majd folytatta: – Jó lesz az a mi legutóbb
volt.
– Na, azt nem lehet! – fakadt ki a lehurrogott lány.
– Akkor legyen, ami két héttel ezelőtt volt. – jegyezte
meg Grafit, miközben a mellette helyet foglalt rövid
hajú lányra pillantott. Miután nem szólt hozzá más,
Zsuzsa bosszúsán legyintett egyet, s összeszorított fogai
közt halkán motyogta: – Jó, hát legyen. –, majd vászón-
tarisznyájába süllyesztette dalos füzetét.
– Nos akkor bűn, vagy nem bűn háborúban embert ölni?
– tette fel újra az örök kérdést a kényszeredett rövid
csendet követően a matematikusnak készülő fiú.
– Bűn! – hangoztatta határozott állásfoglalását a hosszú
barna hajat viselő lány.
– Nem! – vetette oda a szobapáfrány takarása mögül Sa-
nyi.
– Szerintem ez lelkiismereti kérdés. Hallhattátok, Péter
és Ferenc számára nem bűn, ja és Szilvi szerint sem –
mondta miközben tekintete végigsiklott a társaságon és
megpihent a hosszú hajú lányon, majd folytatta: –, amíg
Kocka szerint pedig igen. – igyekezett ily módon az ál-
láfoglalások képviselőire mutatni a rövid hajú lány,
miközben tekintetét a mellette levő fiúra helyezte.
– Meg szerintem is! – kiáltotta közbe Grafit, majd hoz-
zátette: – Ahogyan, annak a mérnök fiúnak is az, tudjátok,
aki a börtönben van – s közben meredten a lány arc-
cát nézte.

– De most nincs háború, értsétek meg, most senkinek
sem kell, senkit sem megölnie! – tette hozzá a papnö-
vendék.
– Igaz! – hangoztatta egyetértését Péter.
– De lehet háború, akár holnapután, vagy esetleg egy év
múlva. – jegyezte meg a széparcú lány, miközben elpi-
rult arccal a falon függő feszületre nézett.
– Akkor, aki nem akar, az majd a levegőbe lő, aki akar
az meg az ellenségre irányítja fegyverét. – jelentette ki
Roberto, aki a heverő szélén ült, s rövid mocorgásba
kezdett.
– Ha mindenki a levegőbe lő, az ellenség katonái pedig
nem lelkeznek ilyen dolgokon, akkor? – tette fel halkán
igazából magának az újabb kérdését Kocka.
– Azok között is lehetnek keresztények. – szólalt meg
könyökével az asztalra támaszkodó szemüveges lány.
– Na ez megint meddő vita! – fakadt ki ismét az ének-
kar-vezető.
– Tényleg, a harcmezőn, mi a pap dolga? – kérdezte ár-
tatlan szemekkel a focista.
– Tényleg a papok is lőnek, vagy nekik csak a sebesül-
teknek kell feladniuk az utolsó kenetet? – érdeklődött,
tekintetét a szeminaristára helyezve Grafit.
– Hülye vagy! – vágta közbe Zsuzsa.
– Miért?...
– Tényleg? – kérdezte egyszerre az asztal mögött egy-
más mellett ülő két lány. A fiúk némán fészkelődtek a
székeken. Péter a fejét vakarta. Sanyi felállt, s kissé el-
tolta székét a szobanövény mellől, majd visszaült he-
lyére.
– A pap kezében is lehet puska? – kérdezte Szilvi meg-
szeppeven, mivel az olyan természetellenes dolognak
tűnt számára.
– A harcmezőn a pap nem rohangál puskával! – jelen-
tette ki Péter.
– De ha nem kellene keneteket adogatnia, akkor lenne
puskája, meg lövöldözne ugye? – tette fel provokatív-
nak szánt kérdését Grafit, miközben ceruzáját a papír-
lapra helyezte.
– Talán. – felelte halkán Ferenc. Nem akart önmagával
ellen-tétbe kerülni, mivel a haza védelmét minden ál-
lampolgár számára kötelező érvényűnek gondolta. S ez
irányú gondolatát már hangoztatta a jelenlevők előtt.
– Na, ez így hülyeség! – próbált ellenkezni unokatest-
vével Péter.
– Hagyjuk a papokat, csinálják csak a dolgukat! – vágta
közbe Kocka, s mindkét kezével hajába túrt.
– Mit? – kérdezte a rövid hajú lány, miközben a lelkesen
rajzoló fiúra pillantott.
– Buzdítsák katonának a híveiket. – mondta elhúzva
szája szélét Grafit, miközben a mellette ülő lány elé
tolta az asztalon hevert papírlapot. A sebtében készült
rajzon egy arc nélküli, miseruhába öltözött papot látott
a lány, géppisztollyal a hátán. A mosoly oly hirtelen
tűnt el Kata arcáról, ahogyan az megjelent a rajz

megpillantásakor. Fejét ismét a fiú felé fordította. Hoszszan néztek egymás szemébe. A fiú örült a pillanatnak, s a leány sem bánta. Az érzelmektől hevült tekintetek mögött a kérdés fontosságának súlya nehezedett a fiatalokra.

– Talán mindenkinek magának kell eldöntenie, hogy miként vélekedjen és cselekedjen a kérdésben. – jelentette ki nyugodt hangon Balázs, miközben karójára pillantott.

– Igen, de úgy vélem, nagy hiba lenne, ha nem követnék az egyház tanítását. – mondta határozott hangon Ferenc.

– De mi a tanítás? – tette fel kérdését a beszélgetéshez ritkán hozzászóló Sanyi.

– Békében nem kell az emberölés gondolatával foglalkozni. – folytatta a lecsillapodottnak látszott vitát Péter.

– Nem érted a kérdést? – kérdezte a válaszadóra tekintve a kérdést feltevő halk szavú fiú.

– Dehogynem érte, csak nem akar válaszolni. – felelte elhalkuló hangon, szemét ismét a mellette ülő lányon felejtve Grafit.

– Mindegy az idő majd mindent megold. – szólt utoljára Kocka, miközben a szobaajtó felé lépett...

Meglehetősen gyorsan vége lett a nyárnak. Szeptember első hetének vasárnapján, az istentisztelet végén ismét összegyűltek többen a hittan csoport tagjai közül a templomkert szélén magasodó harangláb mellett. Néhányan az új tanév kezdetéről beszélgettek, amikor a szemüveges lány megkérdezte társait, hogy mit hallottak a szentmiséről távolmaradt fiúkról. A lány jól tudta, hogy három csoporttársa is kapott sorkatonai szolgálatra behívóparancsot a nyár végén.

– Péter katona, valahol a Bakonyban folyik a kiképzése. Tudom, mert többször is beszéltem az öccsével. – válaszolt az énekkar vezetője.

– Grafittal mi van, tud róla valaki valamit? – kérdezte remegő hangon, miközben igyekezett izgalmát rejtve tartani a rövid hajú lány.

– Ő is katonáskodik az újpesti laktanyában. – jegyezte meg az időközben a fiatalok csoportjához csatlakozó focista fiú. A széparcú lánynak nem sikerült lepleznie meglepettségét. Zavartan elfordította fejét a harangláb tövében nőtt fenyőfa felé.

– Képzeljétek a Sanyi börtönben van! – kiáltotta Szilvi, miközben a csoport elé lépett, majd folytatta: – Éppen most mondta anyukámnak Sanyi édesanyja sírva, hogy a fia nem vonult be katonának. Azt mondta szüleinek, hogy a katonai szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen a jézusi tanítással. A lelkiismeretére hallgatva inkább vállalja a börtönbüntetést. – mire a lány befejezte mondandóját, mindannyian a templom lépcsőjén álló asszonyok felé fordították tekintetüket. Látták a síró édesanyját, az őt vigasztalni igyekvő asszonyok gyűrűjében. Visszafordították fejüket, és szótlánul nézték a megdöbbenés vonásait egymás arcán. A rövid hajú,

széparcú lány, miután akaratán kívül egy hangos sóhaj hagyta el ajkát megszólalt: – Nem gondoltam volna a Sanyiról, hogy így dönt! – majd rövid csendet követően, miután kinyitotta könny-cseppekkel telt szemét, s fel-emelte fejét, egészen a templom-tető tetőcserepei fölé emelkedett vaskeresztre tekintve folytatta: – az Úr legyen velem!

WEÖRES SÁNDOR

NEM SZÁNDÉKOM

Nem szándékom, hogy kérjelek a jóra.
Perzselő szomjat kelteni a jóra: ezért jöttem.
Nem szándékom, hogy hívjalak a jóra.
Korgó éhet kelteni a jóra: ezért jöttem.
Nem szándékom, hogy kérjelek és hívjalak.
Ha nem iszol meg engem: torkod lángot vet.
Beled összefacsarodik, ha nem eszel meg engem.
Nem kérdem: akarsz-e követni.
Választhatsz köztem és kínod között,
S a kint választani gyáva vagy – igen gyáva.
Nem tervem, hogy vonjalak a jóra.
Lépést sem teszek érted.
Nem tervem, hogy várjalak a jóra.
Magad kívánsz jönni hozzám.
Hogy vonjalak és várjalak: nincs oly jelem.
Kicsiny vagyok, mint a porszem.
Szolgád vagyok, de meggörnyedsz előttem.
Királyom vagy, de meg kell görnyedned előttem
Mert ostobán bántál hatalmaddal – igen ostobán.
Kicsiny vagyok, mint a porszem,
S az Atya megnevez engem,
S az Anya karján visz engem,
Mert szomjat fakasztok benned a jóra,
Mert éhet támasztok benned a jóra:
Mert hiába hívtak téged a jóra.

HAMVAS BÉLA

ÜNNEP ÉS KÖZÖSSÉG... (RÉSZLET)

Az erőszak mindig és minden esetben és mindenkinek tilos. Még akkor is tilos, ha az ember általa semmi előnyhöz sem jut, ha szegény marad, akkor is, ha az ember nem tud mást tenni, mint erőszakot használni. Akkor is, ha az erőszakhoz kényszerből nyúl, nincs más lehetőség és kell és muszáj. Akkor is, ha az ember elhajt magától uralmat, dicsőséget, hírt, gazdagságot, úgy használja, hogy meg törve engedelmeskedik annak az emberfölötti erőnek, amely alkalmazni kényszeríti. Még akkor is, ha a felelősséget érte tudatosan vállalja, sőt ha magára veszi az erőszak használatáért járó büntetés egész súlyát. Még akkor is, ha az ember világos

öntudattal magára hárítja az erőszakot megtorló démoni erőket, önmagát szolgáltatja ki, testével az egész népet elföldi, hogy a büntetés egyes-egyedül őt érje. Az erőszak tilos. Mindenki, aki valaha élt vele, tudta, hogy tiltott tevékenységet fejtett ki. A legtöbb, amit az ember tehet, így szól: tudatosan teszem azt, ami tilos. Nem szabad. Tudom. Aki mégis teszi, bűnhődik. Vállalom. Nem védekezem, és nem hárítom át másra. Nem igazolom magam azzal, hogy kényszerből teszem. Tudom, hogy az se ment meg. Az se, ha a felelősség egész súlyát magamra hárítom, mert az erőszakot nem menti semmi. Mégis így teszek, mert így használok a legtöbb embernek. Így mentek meg annyit, amennyit erőszak nélkül nem tudnék. S ez a fontos. Megmentem őket, ők élni fognak. Hogy én megbűnhődöm érte? Legyen! Vállalom. A közösség kezdete, hogy az egész emberiséget rám bízta, s érte felelős vagyok. Ez a kollektív felelősség tudata, amin az emberi közösség úgy nyugszik, mint a Föld az ősgneisz kozmikus tömegén. A kollektív felelősség legelső megnyilatkozása pedig, úgy tűnik: az erőszak az egész emberiséget arra kényszeríti, hogy velem jöjjenek a boldogok kertjébe. Az erőszak tilos. És ebben, az erőszak vétkében bűnös minden király, törzsfő, vezér, miniszter, gondolkodó, aki az emberiségnek törvényt adott Ur város fejedelmétől Platónig s a mai napig. Ettől a tiltott tevékenységtől sötét minden törvény, parancs, rendelkezés, ezért van, hogy olyan szörnyű a törvény k elviselni, s ezért van, hogy az erőszaknál csak egy dolog tiltottabb: az erőszaknak ellenállni. Erőszak úgy keletkezik, hogy az ember saját kollektív felelősségét félreérti. Azt hiszi, hogy mivel mindenkit reábiztak, s mindenkiért felelős, az emberiségért titáni vállalkozásba kell fognia, akár akarja, akár nem, meg kell mentenie, az elízumba kell hurcolnia, ha megkötözve is, ha korbáccsal is, ha holtan is.

GYOMBOLAI MÁRTON:

PUSZTASZERI ÚJ TESTAMEN- TUM

„Új rovású ének öreg igric ajkon
Új törvény szerzetik pusztaszéri halmon"
Elporlott mögöttem immáron fél század,
Megadatott látni csöppnyi unokákat,
Isten tudja mit hoz, mennyi még az élet,
Illő számbavenni már az örökséget:
Kicsi unokáim, mit hagyhatok rátok?
Robbanni készülő, szennyezett világot
Vagy egy meghasonlott, önpusztító népet,
Nemzetet morzsoló, véres ezerévet.
Babéros temetőt, kardot és keresztet,
Ahol azért haltak, kit nem is ismertek.
S ha a büszke-kardok az ellent nem látták,

Hogy rozsdá ne egye, testvérszívbe vágta!

Ezerév hősei - akárhogy is fájjon -
Ölni s halni tudtak Duna-Tisza tájon.
Tudtak másért halni, csodákban remélni,
Egy új ezerévre: tanuljunk meg élni!
Mert kétezer éve akadt már egy Mester,
Aki megbocsátott megfeszített testtel,
Ki a gyűlöletre a nemet kimondta,
Aki a bűnöst is a szívére vonta,
Kinél a szolgálat adta csak a rangot,
S hüvelybe tétette Péterrel a kardot.
Beteget gyógyított, törölte a könnyet,
És a szelídeknek ígérte a Földet.
El soha nem vette, csak adta a létet,
Vele élhetünk meg újabb ezerévet!
Hősi halottakból volt már elegendő
A bölcsőkön fordul a magyar jövőndő!
Szülő szívekbe írt szeretet-parancson,
Hogy ez a szeretet bő termést fakasszon.
Ez vezessen az új hűség-háromsághoz:
Istenhez, családhoz, s velük a hazához!
Írtunk könnyel, vérrel, lehorgasztott fejjel,
Írjunk szebb jövőndőt édes anyatejjel!
S amit nem győzött már Árpád véres kardja,
Anyák szelíd szíve, hiszem, hogy megtartja!
Bölcső ringjon ezután Duna-Tisza tájon,
Vad indulók helyett altatódal szálljon.
Ezt a tiszta álmod, s a hármas hűséget:
Magyar unokáim! - ezt hagyom én néktek!

SZÖLLŐSY ZOLTÁN – BULÁNYI GYÖRGY A LEGBOLDOGABB PILLANA- TOK...

(SZÖLLŐSY ZOLTÁN BESZÉLGETÉSE BULÁNYI GYÖRGGYEL)

Sz.Z.: Sokat olvashattunk már a Téged ért sérelmekről, meghurcoltatásokról, megaláztatásokról, ennek ellenére vidám embernek ismerünk, nem pedig egy keserű öregúrnak. Mi ennek az oka? Honnan kapod az erőt, hogy olyan legyél, amilyen vagy? Melegszívű, kedves, mosolygós és nyitott barátja mindenkinek, aki szeretettel fordul feléd.

B.Gy.: Tartok tőle, hogy az a fénykép, amit most megrajzoltál rólam, egy kissé retusált fénykép. Mindebből én annyit érzek igaznak, hogy nem vagyok boldogtalan, különösebben nem nyafogok, viszonylag könnyű szívvel belenyugodtam abba, hogy a dialektikus és történelmi materializmus képviselői úgy gondolkodtak rólam, és úgy viselkedtek velem szemben, ahogy; és az évek múlásával még abba is bele tudok szokni, hogy egy magát Jézus Krisztusról nevező egyház első számú közellenségnek tart, semmi egyébért, csak azért, mert

figyelmeztetem a rám hallgatókat arra, hogy Jézus Krisztus kíván tőlünk valamit...

Meg tudok birkózni a sorsommal. Azzal is, hogy nekem senki semmiféle pódiumot nem ad, minden hallgatóközönséget magam gyűjtök egybe, könyveimet magam adom ki, terjesztésük is az én feladatom. El tudom fogadni azt, hogy ez jut nekem, és eddigelé nem váltam programtalanná.

Megvan életemben mindaz, aminek következtében számomra az élet elviselhető.

Sz.Z.: Karinthynak van egy novellája, Találkozás egy fiatalemberrel a címe, amelyben az író szembeesül ifjúkori énjével, és szemrehányást tesz magának néhány dolog miatt, amiket nem valósított meg kamaszos álmaiból. Nem elég, hogy az emberiséget nem tudta boldoggá tenni, még a repülőgépet is más találta fel, sőt, az Északi-sark felfedezése sem az ő nevéhez fűződik. Van-e valami, amit az ifjú Bulányi számon kérne, ha találkoznál vele? Ami rajtad múlt, s te nem tetted meg, nem érted el?

B.Gy.: Számon kérné, de megbocsátaná a mulasztásaimat. Mindaz eszembe jut, amit meg akartam írni, és aminek megírására azért nem került sor, mert 1949-től kezdve lelkipásztori célzatú írástermelést folytatok. De el tudom mondani, hogy mi volt bennem annak idején: mi mindent kell megcsinálnom.

Mindenképpen Horváth Jánosnál akartam doktorálni, ezt rögtön az alapvizsga után be is jelentettem neki. Ő azonnal ajánlott nekem témát: Arany János és a családiség. Hát nem tudom, hogy illedelmesen viselkedtem-e, de azt válaszoltam, hogy már van saját témám, a nemzeti klasszicizmusról óhajtottam ugyanis disszertációt írni. Pillanatokon belül nyilvánvalóvá vált számomra, hogy ezt az értekezést csak hat kötetben lehet megírni, a következő pillanatban pedig az lett nyilvánvaló, hogy nincs elegendő tudásom hozzá, mert ahhoz nekem véleményt kellett volna formálnom olyan dolgokról, amikhez szagolni sem tudok. Hosszú és szomorú szünet telt el, mire rájöttem, hogy mit is csináljak, mi legyen az új témám. De végre kigondoltam ezt is: Arany János és a magyar versritmus. Ezt is hat kötetesre terveztem. Az első kötet (Arany János verstani fogalmai és jelei) el is készült, s Horváth János végig is glosszázta. Még a második kötetbe is belefogtam, elküldtem Keresztury Dezsőnek, akinek tetszett, de nem volt módja megjeleníteni. Legalább 1950-ig kísértett, hogy folytatni kellene, de ezt a csoportmunka sajnos nem engedte meg.

A harmadik mű, amit nem írtam meg, A magyarságtudomány kézikönyve. Természetesen most is 6 kötetre járt az agyam. Szappanos Béla, az Actio Catholica ifjúsági titkára megbízást is adott, hogy készítsem el. Végezetül volt egy hatalmas jegyzetöm a magyarországi ellenreformációról: nem Pázmánnyal kezdődtek a dolgok, hanem ott volt például Marosvásárhelyi Gergely is, és még nagyon sokan mások. E munkámmal Szekfű Gyulához jártam be, aki nagyon örült neki, hogy

foglalkozom ezzel. Ennek ellenére a terveim maradtak tervek, esetleg kéziratok.

Sz.Z.: Ha most újra kezdenéd az életedet, lenne-e olyan dolog, amit egészen másként csinálnál?

B.Gy.: Ez nagyon más kérdés, mint az előző. Abba nem tudom beleélni magam, hogy az motiváljon: legyen minél több pénzem. Önmagam előtt mindenképpen igazolt életet akarok élni, ami ugyanazt jelenti, mint hogy Isten előtt akarok igazolt életet élni. A legkülönb ügyet szeretném szolgálni. Ezt nyilvánvalónak tekintem, de ezen kívül volt egy változó mozzanat is: hogy a dicsőséges Vörös Hadsereg meghódította hazánkat. Ebből adódott, hogy ifjúkori álmaimat arról, hogy hány éves koromban leszek a magyar irodalom magántanára, és mikor leszek tanszékvezető, elfújta a történelem. Ami a változó mozzanaton fordul, azt csinálnám másképpen. De azt ifjúkorom óta tudom is, vallom is, hogy bármilyen körülmények közé is kerüljek, élni mindig a legkülönbébb akarok.

Sz.Z.: Mi bírt rá annak idején, hogy fölvedd a reverendát?

B.Gy.: Piarista diákként nagyon szerettem volna piarista pap lenni és magyart tanítani. De abban az időben elmondhatatlanul szépek voltak a mátyásföldi kislányok... Sokáig nem lehetett látni, hogy ki lesz a győztes. Nem is igen értem rá foglalkozni vele, mert érettségire kellett készülnöm, pályázatokat kellett írnom, minél több országos gyorsíró versenyt meg kellett nyernem, és egyéb fontos feladataim voltak. Úgyhogy annak a kislánynak, amelyiknek éppen udvaroltam, megmondtam 36 tavaszán, hogy énrám most ne számítson, mert én pályázatot írok és érettségire készülök. Azonnal váltott is, semmiféle problémát nem okoztam neki. Aztán lezajlottak a vizsgák, és én zavartan kérdeztem magamtól: "Most mit fogsz csinálni?"

S mivel a lelkiatyámmal már milliószor átbeszéltük ezt a dolgot, mégsem jutottunk semmire, elmentem a tanárideálmhoz, a Sík Sándor nevelte Bátori Józsefhez, és elmondtam neki a szituációm. A következőt válaszolta: "Nézd, én 1919-ben érettségiztem, s azt a kérdést tettem föl magamnak, hogy hol tudok a legtöbb jót tenni. És megállapítottam, hogy a legtöbb jót piarista tanárként tudom tenni. És utána fejest ugrottam a dolgokba."

Ezek a mondatok meghatározó erejűvé váltak számomra. Ha az én magyartanárom és emberideálom is úgy lett piarista, hogy fejest ugrott a dolgokba, akkor én is fejest ugom.

Sz.Z.: Azóta az elméleti jellegű írásaidban eljutottál arra a felismerésre, hogy Jézustól teljesen idegen az a gyakorlat, hogy kizárólag nőilen férfiakat szentelnek pappá. Aztán arról is többször írtál, hogy a szerzetesi fogadalmak, amelyeket evangéliumi tanácsokként emlegetnek, valójában az evangéliumban nem tanácsok. Egyik sem. A tisztaság (nem a szüzesség!!) a szegénységgel együtt határozott parancs, a harmadik, az

engedelmesség pedig kifejezetten emberhez méltatlan magatartásmód. Ha egy szerzetes pap azt vallja, hogy a cölibátusra nincs semmi szükség, a szerzetesi fogadalmak pedig az embertől és Jézustól egyaránt idegenek, akkor hogyan tudja magát továbbra is azokhoz a fogadalmihoz tartani, amiket értelmetleneknek tart? Ez bonyolultan a kérdés. Egyszerűbben: miért nem nősültél meg?

B.Gy.: Erre nagyon könnyű válaszolnom. Először is bevallom, hogy nekem nem sikerült szublimálnom a vágyaimat, pedig de sokszor magyarázták, hogy a jó szerzetes ezeket a dolgokat szublimálja. Hát nekem annyira nem ment, hogy egyszer a börtönben meg is fogalmaztam, mi az én gondom. Megállapítottam, hogy három nagy bajom van. Az egyik az, hogy börtönben vagyok, de hát ez elmúlhat. A másik, hogy állandóan fáj a fejem. Még szerencse, hogy ez is elmúlhat. A harmadik pedig az, hogy van egy fogadalmam, de az nem múlhat el, ezért ez a legnagyobb bajom. És hogy miért nem segítettem magamon mégsem? Egyszerűen azért, mert úgy mértem le - és nem hiszem, hogy tévedtem -, hogy hittelessé lett volna minden szavam. Sokan elkönnyvelték volna rólam: "Hát ezeket mondta a jó öreg fiú, mert meg akart nősülni". Van is erről egy anekdota: A katolikus pap egyik alkalommal átmegy a református kollégájához, és azt mondja neki: Te, annyit gondolkodtam a predestinációról az utóbbi időben, és rájöttem arra, hogy ebben az ügyben Kálvinnak volt igaza. Hallgatja a református lelkész egy darabig, aztán közbeszól: Na jó, hagyd abba; kit akarsz elvenni feleségül? Ha én megtettem volna ezt a lépést, nemcsak mások szemében, hanem magam előtt is súlytalanná váltam volna. Inkább vállaltam azt a kínládást, sikeres és sikertelen kínládást, amelyik a cölibátussal együtt jár.

Sz.Z.: De te sok olyan papot ismersz, akik megtették ezt a lépést. Példájukkal nem hatottak rád? Nem nehezítették meg a kintartásodat?

B.Gy.: Valamikor a 40-es éveimben édesanyám észrevette, hogy valami van a fia életében, ami neki nem tetszik. És miközben varrogatott, stoppolgatott, én éppen ott ültem mellette, azt mondta: "Tudod, fiam, ha egy katolikus pap meg akar nősülni, az inkább haljon meg!" Üzenet.

Az az érzésem, hogy én a nősülésbe belesántultam volna. A tartásomat veszítettem volna el. És mindezt úgy mondom, hogy számomra teljes értékűek maradtak a Bokornak azok a papjai, akik megházasodtak, egyáltalán nem tekintem őket másodrangú állampolgároknak. Igaz, hogy amikor még nőtlen papi állapotban voltak, akkor sem voltak elsőrangú állampolgárok, mert a Bokorban nincsenek elsőrangú és másodrangú állampolgárok, csak az Isten népe van, és ha történetesen egy nagymama tudja legjobban húzni a szekeret, akkor ő lesz képviselőtestületünk vezetője.

Sz.Z.: Sokszor rámutattál arra, hogy Jézus nem akart új vallást alapítani. Ugyanezt a gondolatot valaki egy helyen úgy fogalmazta meg, hogy Jézus és társasága tulajdonképpen a zsidó vallás egy kis szektáját jelentették. Ha ezt el tudjuk fogadni, miért fáj annyira, ha rád, ránk, a Bokorra, azt mondják néhányan, hogy szektások vagyunk? Vagy miért bánt, ha eretneknek neveznek minket?

B.Gy.: Valóban tiltakozom az ellen, Isten és a nagyvilág előtt, hogy engem vagy a Bokrot szektásnak minősítsenek. Azért tiltakozom, mert Schillebeecxszel vallom, hogy az, amit a katolikus hierarchia csinál, az a strukturális eretnekség. És ez ellen meg a hierarchia tiltakozék.

Bűbajos dolgot mondok. 1982 májusában a nagymarosi kisközösségi ifjúsági napon Lékai kihirdeti, hogy Bulányival és Kovács Lacival nem koncelebrál. Az ott lévő regnumi papok szépen beöltöznek és miséznek, kivéve Keglevich Pistát. Ő is regnumbeli atya, de ezután nem megy el a regnumos találkozóra, mondván: "Ti árulók vagytok, a Regnum én vagyok". Ezt most analógiaként mondom.

Mi az, hogy én szektás vagyok? Azt képviselem, amit Jézus Krisztus tanított, úgyhogy lehet, hogy mindenki más szektás, de én nem vagyok az. A szektásnak minősítés minden esetben marginalizálási szándékot takar. Kérdezted volna meg ugyanezt a mi Urunk Jézus Krisztustól. Ő vajon egy zsidó szektát képvisel? Nem, Ő a zsidó, Ő az igaz zsidó. Nem Kaifás, hanem Jézus az igazi. Hát én ugyanígy vagyok. Határozottan hiszem, hogy én vagyok az igazi katolikus, nem az a hierarchia, amelyik összefogott a pártállammal, hogy engem elintézzon.

Sz.Z.: Mindenki úgy tartja, hogy a Keressétek az Isten országát! című (megint csak hatkötetes) teológiai összefoglaló tekinthető a főművednek. De már idestova 30 esztendő eltelt, amióta megírtad. Össze tudnád foglalni tömören, hogy azóta miben változott a véleményed? Mit fogalmaznál meg másképp, ha ma írnád?

B.Gy.: Tulajdonképpen egyetlen dolgot látok csak másként. Ezt a Szent Pál-teológia VII. kötetében, az Egyetlen szövetség?-ben el is mondtam. A KIO írása idején az új bort és új tömlőt a Kaifás által képviselt alakulattól elszakadásnak értelmeztem. Most már ezt másképpen gondolom. Jézus csak egy közösséget, egy kis bokrot csinált a zsidó valláson belül, nem pedig egy új egyházat.

Sz.Z.: Barátaid között egyre többen vannak, akik tagadják Jézus istenségét és feltámadását. Ezzel kapcsolatban te még mindig a régi hittartalmakat vallod?

B.Gy.: Nincsen komoly kísértésem arra, hogy a túlvilági, természetfeletti térképet lecseréljem valami másra. Nem tudok jobbat, szebbet kitalálni. Én a KIO-val elénekeltam a tőlem telhető legkülönbet erről, ma sem mondhatok annál többet, mint amit ott leírtam. Egy

dekával se lenne nagyobb súlya annak, ha azt képviselném, hogy azóta nem úgy vannak ám már a dolgok. A változás csak az, hogy 30 esztendővel ezelőtt jóval értetlenebb voltam a másként gondolkodókkal szemben. Nos, ma már azt mondom, hogy ha te térkép nélkül vagy más térképpel külön dolgokat tudsz letenni az asztalra, mint én, hatékonyabban tudod építeni az Isten országát, akkor gondolkodni fogok, nem kell-e nekem is térképet cserélnem.

Sz.Z.: Az] hiszem, mindenkinek a számára, aki felfedezi, hogy Isten tolmácsnak választotta őt, kétségtelenül ez a legnagyobb hivatás, ez a legnagyobb feladat. Ezen kívül viszont az embereknek szokott lenni becsületes szakmájuk is. Neked egyszerre kettő van: pap vagy és tanár. Melyiket tartod a saját életedben fontosabbnak?

B.Gy.: Kezdem azzal, hogy a Jóisten kétfajta embert teremtett: magyartanárt meg a többit. Ha, teszem azt, matematikus volnék vagy dögész, akkor lehetséges, hogy tudnék válaszolni a kérdésedre. De mivel nemcsak úgy egyáltalában vagyok tanár, hanem magyartanár vagyok, ennek következtében nem tudok válaszolni.

Tavaly októberben tatabányai református atyafiaknak tartottam előadást, s a végén odajött hozzám egy hajlotthatú öregúr, bemutatkozott, és elmondta, hogy az 1943-44-es tanévben én tanítottam néki az irodalmat, és máig sem felejtette el a Zalán futása óráimat. Templomi áhítat volt, amikor évtizedekkel ezelőtt Vörösmartyról beszéltem a tatai gimnázium 6. osztályában, de a mostani evangelizációs jellegű teljesítményeimnek is mindig az a csúcspontja, ha felolvasom Illyés Gyulának a Dithyrambus a nőkhöz vagy Szabó Lőrinc: Vang An-si vagy mondjuk Sinka István: Virágballada c. versét.

Amikor prédikálok vagy lelkigyakorlatot tartok, akkor tanáros vagyok; és amikor tanítok, érződik az, hogy ez az ember azért lett tanár, mert úgy gondolja, hogy ezáltal sokkal inkább tud pap lenni, mint különben. Ennek talán érdekes megnyilvánulása az, hogy a Koinoniába, amelyik alapvetően teológiai folyóirat, belekerült egy nyelvészeti tanulmányom arról, hogy való-e a "való" szót annyit használni, mint amennyit használjuk.

Sz. Z.: Mivel magam is pedagógus vagyok, nap mint nap megtapasztalom, hogy milyen nehéz manapság értéket átadni a gyerekeknek. Hogy látod a mai oktatási helyzetet? Mit gondolsz, a piarista rend tanítási tapasztalataival és 80 esztendőes életbölcsségeddel mit tudnál kezdeni ma egy állami iskolában a tizenévesekkel?

B.Gy.: Azt hiszem, hogy a legegyszerűbb lenne azt mondanom, hogy semmit. De hát honnét tudhassam azt, hogy tényleg semmit? Ki kellene próbálni.

Ezelőtt jó 30 évvel, amikor még a Tempó nevű vállalatnál melóztam, és vasárnaponként Halász Bandi bácsihoz jártam kisegíteni Pécelre, egy alkalommal Bandi bácsinak el kellett mennie valahová, és az egyik templomi hittanórát rám bízta. Probléma nélkül elvállaltam, mert mélyen meg voltam győződve arról, hogy valami "first class" teljesítményt fogok produkálni. És

megbuktam. Egyszerűen azért, mert azokkal a módszerekkel és ama körülmények között, amelyek mellett az én diákjaim pisszenni sem mertek, amikor magyaráztam, a péceli gyerekek a hittanóra 45 percét végighülyéskedték, -baromkodták; és én csinálhattam akármit, nem figyeltek rám. Pisztollyal agyonlőhettem volna őket, ez lett volna az egyetlen hatásos módszer.

Értékátadáshoz az kell, hogy a hallgatóság értékátvétési szituációba kerüljön. Ha ő ökörködhetik akkor, amikor én erőlködöm, akkor nincsen sok lehetőségem. 1947-ben fele óraszámban egy kereskedelmiben tanítottam. Az elődöm által jelesként elkönyvelt tanítványok nálam sorban szekundáztak. Mondtam: "Álljon már meg a menet! Gyerekek, mi van veletek?" Mire az élátuló felállt, és a szemembe mondta, hogy még egyetlen érdekes magyarázó sem volt. "Milyen lenne az érdekes magyarázó?" -kérdeztem. "Az egész tanterv rossz - válaszolta az egyikük -, mert két óra torna van és huszonnyolc egyéb, pedig huszonnyolc óra tornának kellene lenni és csak két óra egyébnek". Ebben az alapállásban lévő gyerekek számára nem tudok értéket átadni, itt csak unalmas órákat tudok tartani.

Sz.Z.: A mostani tizenévesek között viszont ott vannak a Bokor-szülők gyermekei is; nem is kevesen, hiszen köztudomású, hogy a Bokor közösségben sok a nagycsalád. Mennyire maradt meg ez a bizonyos harmadik nemzedék abban a jézusi tanításban, amit a szüleiktől kaptak? Különbek ezek a gyermekek, mint a kortársaik?

B.Gy.: Ide figyelj, én a harmadik nemzedék színe előtt nagypapa vagyok. Egy nagypapának pedig illik összefogni az unokákkal, megvédeni őket a zordon szülőkkel szemben.

Még előttem van az, hogy 3 éves koromban anyám réműletére az egyik nagypapám azzal szerzett nekem örömet, hogy a hosszúszerű pipáját beledugta a számba. Lehet, hogy nem optimális, amit mondok, de nem hiszem, hogy alkalmas szituációban lenne az ember, hogy 60 esztendőbeli korkülönbséggel megmérjen egy nemzedéket. Inkább a szájukba dugom a pipámat. Ezzel a magatartással legalább nem veszítem el velük az érzelmi kapcsolatot. Nem tartom magamat elvtelennek emiatt, mert tökéletesen tisztában vannak azzal, hogy mit gondolok; tudják, mit képviselek. Zsörtölődjön velük az apjuk meg a csoportvezetőjük, a nagyapjuknál pedig érezzék jól magukat. Remélem, látják, hogy eközben bízom bennük. Hiszem, hogy ők is el fogják végezni a maguk nemzedékében azt a munkát, amit a Bokor első és második generációja már elvégzett. De az unokáimmal nem akarok bokszolósdi játszani.

Sz.Z.: Eljutottunk az érzelmek világába. A börtönéveket, a kitaláltságot a feltétlen szeretet tanítása miatt vállaltad. Számodra a szeretet alapvetően nem egyfajta érzés, hanem jót akarás a másikkal, szolgálat, adás, szelidség. Az ellenségszeretet jézusi parancsa azt kívánja, hogy a téged üldözőkkel is jót tegyél. De mi van az

érzelmei szintjén? Van-e olyan ember, aki iránt gyűlölet él a szívedben, akire csak utálkozva tudsz gondolni?

B.Gy.: Eddig még nem vizsgáltam meg magam ilyen szempontból, de most megpróbálom. Gyűlölöm-e én Ratzingert? Azt hiszem, nyoma sincs bennem ennek az érzésnek, bár tisztázni kellene, hogy a gyűlölet mint érzés mit jelent. Nekem teljesen átprogramozódott az agyam, csak arra tudok gondolni, hogy az szeret, aki jót tesz a másoknak, és az gyűlöl, aki rosszat tesz a másoknak. Abban biztos vagyok, hogy semmiféle rosszat nem vagyok hajlandó tenni senkinek sem. De mit jelent ez érzelmi vonalon?

Hát azt elismerem, hogy nem rokonszenvezek Ratzingerrel. De megértem őt, és föltételezem róla, hogy meg van győződve arról, hogy úgy kell egyházat csinálni, ahogy ő csinálja. Bele tudom élni magamat az ellenfeleim helyzetébe is. Ha valaki azt mondaná, hogy írjak egy jó könyvet a Bulányi ellen, hát én teljesen ki tudnám készíteni a Bulányit. Sokkal jobban, mint bárki más. Tomka meg Lukács semmi ahhoz képest, amit én mondanék. A veséig menően tudnám képviselni, hogy mekkora barom az Isten állatkertjében ez az ember, nem tanul semmit a történelemből; azon felül, hogy egy-két embert tönkretesz és eljuttat a Golgotára, semmit nem képes elérni.

Ennek következtében elhiszem Gál Ferencről is meg Ratzingerről is, hogy ők a maguk útját egyedül járható útnak tekintik. Vojtila esetében pedig ebben egy csöpp kétségem sincs, ő tényleg mélyen meg van győződve arról, hogy a lengyel modellt megmenti az egyházat, de sajnos ezek a pogány nem lengyelek nem hajlandók lengyel mintára gondolkodni és élni.

Előbb-utóbb minden biztonnyal nyilvánosságra kerül, hogy Lékait hogyan készítették ki a veszprémi ÁVO pincéjében, és hogyan fenyegették meg őt életveszélyesen. Saját palotájában sem mert szólni soha egy emberi szót, sosem mondhatta ki, amit gondolt, mert állandóan lehallgatóba beszélt.

Sz.Z.: Számomra kétségtelen, hogy Az álmódzó című írásod Jézusa te magad vagy, s eléggé egyértelműnek látszik az is, hogy Kaifás alakját Lékairól mintáztad meg. A darab kapcsán gondoltál-e arra, hogy valamilyen esetleg Kaifásnak lehet igaza?

B.Gy.: Skizofrénné válnék, ha komolyan szóba tudnék állni azzal, hogy Sztálinnak, Rákosinak és az őket kiszolgáló egyházvezetésnek van igaza és nem nekem. Nem tudom elfogadni, hogy a Vatikán keleti politikája különb lett volna, mint a kisközösségek ellenállása.

Sz.Z.: Tehát a kompromisszumokra törekvés annak érdekében, hogy megmentésük az egyházat, a te szempontból rossznak tűnik, mert egészen más út, mint amelyen te jársz. De annak idején nem látszott, hogy meddig tart ez a kommunista rendszer, és egyáltalán nem biztos, hogy rosszat akartak azok, akik belementek a kompromisszumokba, hiszen feltételezhető, hogy saját

egyházukat akarták ezzel megmenteni. Vajon hol lenne a mai magyar katolikus egyház a kis lépések politikája nélkül?

B.Gy.: Gyönyörű katolikus élet volna enélkül. Ezt tulajdonképpen érdemes lenne alaposabban kifejteni. Először is mélyen meg vagyok győződve, hogy nem ok nélküli az, hogy Casaroli, VI. Pál és Vojtila a Vatikán keleti politikáját éppen itt futtathatta. Nem közönséges értékű volt a magyar katolicizmus. Volt hétezer papunk és vagy tízezer apácánk, s ezeknek nem jelentéktelen része vértanúi elszántságú volt. Magyarországon a masszív áldozatvállalás hozta a kommunista pártot olyan szituációba, hogy nem gondolkodhatott azon, hogy nyom nélkül eltapossa az egész egyházat. Tehát csak azért egyezkedtek, mert itt voltak olyanok, akik Istenért és meggyőződésükért hajlandók voltak akár megdöglenni is. Miért tárgyalt volna az államhatalom Lékai-val, ha Lékai mögött nem lett volna semmi? Mi voltunk mögötte, ennek következtében volt neki aduja.

Sz.Z.: Te így látod ezeket az eseményeket, az ellenfeleid azonban egészen mást mondanak. Tomka Miklós kultúrált formában, Gál Ferenc indulattól fröcsögve nagyjából ugyanazt fogalmazták meg: A Bulányi-ügy szerintük tulajdonképpen annak a következménye, hogy egy piarista pap feltűnősködni akar, és nem ismer alázatot. Azt pedig kifejezetten felháborítóknak és tisztességtelennek tartják, hogy - az ő értékelésük szerint - a problémákat felfújva kitergegeted az egyház szennyesét. Ezekre a vádakra, amelyeket én most szándékosan nyersen fogalmaztam meg, mit válaszolsz?

B.Gy.: Semmit, mert akik ezeket a vádakot megfogalmazzák, fekete Mercedesekben suhantak, és akik ellen megfogalmazzák, azok megtöltötték a börtönöket. Erre nincs válasz, főleg válaszolni. Kaifás szaggatja a ruháját, és mondja, hogy Jézus istenkáromló. A Názaretit pedig felfeszítik a keresztre, mert félrevezette a népet. Abból a pozícióból nem lehet engem másképpen látniuk. Gál megmondta az egyházi bírósági tárgyaláson, hogy ha akarok valamit, mondjam föl a leckét. Mellébeszélésnek értékelték azokat a válaszokat, amelyeken én a legmenőbb katolikus szakirodalom alapján egy álló hónapig dolgoztam.

Ahhoz, hogy akár Lékai, akár Gál Ferenc megőrizze a lelki egészségét, nekik át kellett élniük azt, amit velem szemben képviseltek, hogy itt semmi másról nincs szó, csak arról, hogy Bulányi egy hihetetlenül gögös és beképzelt ember. Át kellett élniük, hogy nem egy elvont eszméért kell harcolni, hanem azért a konkrét egyházért, amelyiknek Miklós Imrével kellett tárgyalnia, és amelyiket a Kreml el akart taposni. És átértékelték, hogy ezért a konkrét egyházért csak fekete Mercedesekben lehet dolgozni, Márianosztrán és Baracskán nem lehet. Csak egyetemi tanárként, kiténtetve, tévében szerepelve, az állami hatalmasságokkal koccintva lehet megvívni ezt a harcot.

Sz.Z.: 16 éven át eltöltött saját egyházad a nyilvánosság-tól. Meg kellett tanulnod azt, hogy minden papi teendődet templomon kívül, barátok közt, illegálisan lásd el. Jelent-e még valamit neked ezek után is maga a templom? Többet nyújt-e számodra egy templomi istentisztelet, mint az, amelyiket a lakásodban celebrálsz? Eltölt-e áhitattal az Isten házában a csöndje?

B.Gy.: Budaváriban időnként elkérem a harangozótól a kulcsot, hogy a délutáni szunyálást követően átbattogjak a pár lépésre levő templomba. Mindemellett semmi sem ad ez számomra magasabb hőfokot, mint a kis-közösségben meggyújtott gyertya. Templomi istentiszteleti élményem 16 esztendő eltelte után sincs, mivel az úgynevezett rehabilitációm óta mindössze öt templomi misém volt, valamint két esketése. Ugyanolyan jól éreztem magam barátaimmal aranymisémen a Profeszszorok Házában vagy akárhol másutt. A hely nem számít.

Sz.Z.: Racionális embernek ismerünk téged, aki még az Istenről is logikusan akar beszélni. Volt-e kifejezetten karizmatikus jellegű, megmagyarázhatatlan istenélményed? Olyan megtapasztalásod, ami több valamiféle érzelmi töltetnél; amikor egyértelműen megszólított az Úr?

B.Gy.: Olyannyira nincs nekem ilyesmi, hogy én azt, amiről szólsz, hajlamos vagyok önbecsapásnak elkönyvelni. Mi az, hogy valaki hallja az Isten hangját? Hát én is hallom, mert hiszem, hogy amit tiszta lelkiismerettel gondolok, azt az Isten gondolja. Amire indítást érzek, azt Istentől jövő indításnak érzem. De sosem szólít meg ennél erősebben az Úristen. Nem mondja: "Hát ide figyelj, te Bulányi, úgy rúgjak bokán, hogyha nem azt csinálod, amit én akarok!" Én enélkül is úgy érzem, hogy tudom, mit kell tennem.

Sz.Z.: És mit szólsz ahhoz, hogy ennek ellenére egyre többen vesznek körül téged ezoterikus, karizmatikus emberek, akik azt állítják, hogy nekik ilyen jellegű Istenkapcsolatuk van, hogy nap mint nap élőgyenesben hallgatják az Urat? Hogy találsz meg velük a közös hangot?

B. Gy.: Hát először azt mondom el, hogy ők hogy találják meg velem. Aurát látnak körülöttem. Ez azért jelentős, mert mindig kettőn áll a vásár. Nem elég az, hogy Jézus meg akarja nyerni Andrást, Jánost meg Jakabot, rajtuk is múlik a siker. Fantáziát kell látniuk ezeknek a tinédzsereknek a názáreti ácsban, hogy létrejöhessen közöttük a horizontális szövetség.

Egy ilyen ezoterikus ezelőtt 4-5 esztendővel felszólított, hogy most már valljak színt, és mondjam meg, hogy hiszek-e a reinkarnációban vagy sem. Azt mondtam neki, hogy nem tudom, van-e reinkarnáció, mert még nem jártam odaát, de számomra ennek a kérdésnek az égvilágon semmi jelentősége nincs, mert egyáltalán nem befolyásol abban, hogy teljesítem-e Isten akaratát és építem-e az ő országát.

Ez után a szöveg után azoknak a számára, akik nem azért lettek ezoterikusok, hogy vakarjuk a fülüket, hanem azért, mert az Isten Lelke szólította meg őket, azoknak én jó vagyok nem jógázó és aurát nem látó állapotomban is. Sőt, közülük néhányan még azt is gondolják rólam, hogy ennek az embernek azért így is lehet a lelkében valami az Istenből.

Sz.Z.: Jézus csodáit valóságos csodáknak tartod vagy szimbolikusan értelmezed?

B.Gy.: Az Ő gyógyító képességét valóságos képességnek tapasztalom, mert az ezoterikus barátaim is szoktak gyógyítani, rajtam is tudtak segíteni.

Egyik alkalommal előadtam egy fórumon, és előadás közben elkezdtem borzasztóan köhögni. Szerencsémre ott ült a sarokban a velem kortárs Gizike, akiről tudtam, hogy kézzátételes. Megkértem: "Segíts már rajtam, mert nem tudok tovább beszélni!" "Jó - mondta -, tíz percre vonuljunk földre!" Rátette a kezét a torkomra, és elmúlt a köhögés.

Egyszer egy orvosnak föltettem körülbelül ugyanazt a kérdést a jézusi csodákkal kapcsolatban, amit te, mire ő azt mondta: "Ez az emberiség alapképessége, csak hogy időközben elvesztettük ezt a képességet". Nem tudom, hogy Jézus csodái közül melyik valóság és melyik legenda, de hogy Ő szöveggel és gyógyításokkal ért el eredményt, abban nem kételkedem.

Sz.Z.: A Bokor közösség nagyon sokszínű, mégis általánoson elmondható, hogy tagjai legyenek bár katolikusok vagy protestánsok, ezoterikusok vagy agnosztikusok, egyedülállóak vagy családososok, mindnyájan szentségre, kiválóságra törekvő és világot formálni akaró, alkotó emberek. Ezzel szemben az orosz realizmusnak van egy kifejezése: "felesleges ember", ami vagy az életunt arisztokratákra vonatkozik, akiknek már semmi céljuk nincs, vagy a másoló hivatalnokokra, akik végzik ugyan a maguk munkáját, de amikor kidőlnek a sorból, a többiek jóformán észre se veszik, hogy valaha éltek. Szerinted léteznek felesleges emberek?

B.Gy.: Nézzük innen, nézzük onnan. Akik magukat fölöslegesnek érzik, azokból lesznek az öngyilkosok. Mivel az emberiségre nem jellemző, hogy öngyilkos lesz, kell lennie egy alapvető ösztönnek, amit manapság sokan csúcsértéknek is kikiáltanak, ez pedig az önérvényesítés. A szállítómunkások között is csak önérvényesítővel találkoztam, olyanokkal, akikben ez az ösztön még nem ment tönkre. Még az alkoholista kollégáim is jó embereknek akarták tudni magukat, akik az igazat és a jót képviselik.

Elöttem van egy 25 esztendőes fiú. Súlyos lelkiismereti problémát okozott neki, hogy manipuláltuk a menetlevelet: "Hát nem lopni, csalni, hazudni kell ahhoz, hogy meg tudjunk élni?!"

A kérdésre adott válaszom másik rétege összetettebb. Ez a társadalmi-gazdasági szintű feleslegesség. A kapitalizmus jelenleg érvényesülő formájának az a mérhetetlen bűne, hogy már nem is akarja kizsákmányolni az

emberiség egyharmadát, hanem egyszerűen feleslegesnek nyilvánítja. Őneki a kétmilliárd ember tulajdonképpen arra kellene, hogy megvásárolja az általa legyártott termékeket, de mivel nem jelentenek fizetőképes keresletet, órájuk nincsen szükség. Szerintük csak hatmillió embernek kellene Magyarországon élnie, a 10 millióból 4 millió már fölösleges. Ez az a súlyos ellentmondása a tőkés társaságok világuralmának, amelybe szükségképpen bele is kell pusztulnia, ugyanúgy, mint Hitlernek és Sztálinnak is a maguk belső ellentmondásaiba.

Ez maga a Sátán országa, amikor valakiket feleslegesnek ítél meg a hatalom, és eszerint is bánik velük. Pedig a Teremtő akaratából az ember értékesnek éli meg magát: "Vagyok, mint minden ember: fenség, / Északfok, titok, idegenség..."

Sz. Z.: Ebben az új szituációban, a tőkés társaságok világuralmában hogyan látod a Bokor jövőjét? Elkerülhető-e valami módon, hogy idővel itt is bekövetkezzék az, ami a legtöbb szervezetnél szükségszerűen bekövetkezik, hogy az eredeti eszméket megtagadva előbbutóbb irányt és koncepciót változtasson?

B.Gy.: A Bokor Isten számára használhatatlanná válhat, és elmehet a nagy semmibe, ha nem teszi fel magának azt a kérdést, hogy van-e mód nem belepusztulnia az emberiségnek abba, hogy nekem van tőkém, neked pedig nincsen. Én azt hiszem, hogy a nukleáris és az ökológiai katasztrófa szükségképpen, ha nincsen osztozás. Amíg nekem magántulajdonom van, addig messzemenően arra törekszem, hogy minél olcsóbban gyártsak árut, és azt te minél drágábban vedd meg. És ez ellen nincsen más ellenhatási lehetőség, mint hogy ezt az ügyet megszüntetjük azzal, hogy megosztom veled a vagyonomat. És ennek ugyanúgy ragályossá kell válnia, mint a kisközösségnek. Elérheti a célját, ha olyan ragályos lesz, mint hogy nem engedelmessé válnak, hanem gondolkodunk, és hogy nem pofozkodunk, hanem a konfliktust beszélgetéssel oldjuk meg.

Sosem kívántam az emberektől, hogy járjanak kisközösségbe, csak azt, hogy tegyék föl maguknak a kérdést, hogy meg tudják-e őrizni az emberségüket kisközösség nélkül. Senkitől sem kértem, hogy igenis menjen el Baracskára, csak azt, hogy döntse el, élhet-e úgy, hogy megesküszik arra, hogy az ellenségeit kiirtja, és közben tudja, hogy minden embertől azt kívánják a folyó túlsó partján, hogy őt irtsa ki. Most is csupán arra figyelmeztetek: Döntsd el, hogy élhetsz-e úgy, hogy azért dolgozol, hogy neked legyen hat számjegyű a havi fizetésed, a másiknak pedig csak öt számjegyű. Mert a te magas fizetésednek bizony az az ára, hogy mások kevesebbet kapnak emiatt. Lehet-e úgy élni, hogy magadnak többet és különbet akarsz, mint ami juthat a másiknak?

Te persze nyugodtan mondhatod, hogy nincs szükséged a kisközösségre, hogy nem akarod megtagadni a fegyverfogást, és hogy egy porcikád sem kívánja a vagyonszétosztást. Mindössze annyit kérek tőled, hogy légy

emberhez méltó, használd a fejedet gondolkodásra, és tégy ott rendet. Csak áruló írástudó ne legyél, aki nem hajlandó szembesülni azzal a problémával, amit az Isten fölrajzol térben és időben.

Sz. Z.: Az őskeresztények vagyonszétosztásban éltek, és ez nem akadályozta meg a későbbi konstantini fordulatot. A Bokorban sem mindenki olyan toleráns, mint te. Elképzelhető-e, hogy egyszer valaki a közösség élére áll, az egész szervezetet átstrukturálja, és bejelenti: "Márpedig ezután én vagyok a vezető, és az lesz, amit én akarok. Ellenvetésnek helye nincs". Valami ilyesmi történt az anyaszentegyházban is, nem?

B.Gy.: Ha ebből a csapatból valaki engedelmessé válna alkalmas szintársulatot tud létrehozni, annak én egy platina cilindert veszek. Ez a társaság vagy tovább megy a megkezdett jézusi úton, és meglépi a következő lépést, vagy nyom nélkül eltűnik.

Sz. Z.: Példaadásod, kitartásod sokat segíthet abban, hogy a Bokor megmaradjon a jó irányban. Mert igaz ugyan, hogy az utat járás nem mindig könnyű, azért mégsem szomorú feladat. Az írástudók elárulhatják meggyőződésüket karriervágyból vagy félelemből, de azt hiszem, hogy igazán boldogok csak a hűségesek lehetnek. Mégis mintha valamiféle hangsúlyeltolódást tapasztalnánk. A keresztet gyakran emlegetjük, a menyegzőt viszont alig-alig. A szentmisét "szőlőből préselt ünnepi borítással" ünnepeljük, mégis szeretünk olyan képet vágni, mintha csak ecetbe mártott szivacsot nyalogatnánk.

Mondom mindezt azért, mert - ahogy azt beszélgetésünk elején megfogalmaztam - jó humorú, vidám, nevetni tudó embernek ismerlek, mégis meg kell állapítanom, hogy sokkal többet tudok a szenvedéseidről (a börtönévekről és a kiközösítésről), mint az örömteli élményeidről. Ezért tartom fontosnak, hogy arról is mesélj, melyek voltak életed legboldogabb pillanatai.

B.Gy.: Hát ezt a kérdést még soha nem tették föl nekem, és eddig én magam sem gondolkodtam erről.

Sz. Z.: Akkor talán érdemes lenne most ebből a szempontból is áttekinteni az eltelt nyolcvan évet. Kezdjük a gyermekkorróddal!

B.Gy.: Hát jó, mondok egy boldog pillanatot. 1929-ben piarista kisdiaákként ültem a tanévzáró ünnepélyen. Az egyik gimnazistát, akiből később egyetemi tanár lett, az igazgató vagy négyszer is előszólitotta, hogy ilyen jutalom, olyan jutalom, amolyan jutalom; és nekem az jutott eszembe, hogy amikor nyolcadikos leszek, én is ilyen tanuló akarok lenni. Hát bekövetkezett. 7 esztendő múlva, 1936-ban, ha jól emlékszem, nyolcszor szólított ki az igazgató mindenféle jutalomra. Hát akkor ez a teljes megdicsőülés élménye volt számomra. Ennek persze komoly munka volt az előzménye. Ebben az évben négy pályázatot is írtam az önképzőkörben, és ezek közül az egyik maga 200 oldal volt. Már nem emlékszem, hogy hoztam én ezt össze, mindenestre odahaza, a szülői

házban sikerült kivívnom, hogy engedélyt kapjak a tízórás villanyoltásra. Akkor az tett boldoggá, hogy esténként tanulhattam.

Sz.Z.: És azóta?

B.GY.: A noviciátusban mégiscsak volt valamiféle istenélményem. A noviciátus időszaka számomra kutya kemény volt, mivel reggel fél hattól az esti fél tízes lámpaoltásig dróton volt rángatva a dolgozó. Két előjáró folyton a sarkunkban volt, és ők döntötték el, hogy mit hogyan csináljunk. Mindenre volt alszabály, fő szabály, és ez aztán összekapcsolódott egy nagyon szigorú szilencium-fegyellemmel. Beszélgetni nem lehetett ám akárhol és akármikor. És akkor mindezeknek a hegyébe 10 vagy 12 nap bent lét után kezdődött a nyolcnapos lelkigyakorlat, amelynek az első 4 napja ugyan még enyhébb volt, mivel még nem volt teljes szilencium, de már ez is tökéletesen elviselhetetlennek tetszett számomra. Megpróbáltam szervezkedni, rábírní a noviciustársaimat, hogy álljunk oda az előjárónk elé, és mondjuk meg neki, hogy ennek így semmi értelme. De senki sem akadt, aki hajlandó lett volna erre, úgyhogy hamar beláttam, hogy ha nem akarom itt hagyni a vállalatot, akkor bele kell nyugodnom a szabályokba. Lélektanilag talán ennek a belenyugvásnak a következtében történt bennem valami a szigorúbb 4 nap, a teljes hallgatás időszaka alatt, amit csak akként tudok rekonstruálni, hogy úgy éreztem, az életben soha többet nem akarom kinyitni a számat, csak csendben lenni, leterdepelni a kápolnában, és élvezni az Isten békéjét. És ez még a lelkigyakorlat befejezése után is tartott, észre is vették rajtam.

Két előjárónk volt: egy komoly, szigorú, aszketikus, akit mondjuk Don Quijotéhoz lehetne hasonlítani, és a promagister, ő volt Sanzo Panza, a kisüsti. Ez utóbbi az egyik sétán furcsán nézett rám, és azt mondta: "Carissime, bele ne keseredjék már a nagy életszentségbe!"

12 hónap múlva, amikor a fogadalom letétele után 3 napra haza lehetett menni, apámmal és anyámmal fölkerestem a mátyásföldi plebánost, és ott is úgy viselkedtem, ahogy számomra akkor természetes volt, mire azt mondta a plebános, a Szabó Feri az apámnak, hogy "Nézd csak, egész átszellemült ez a gyerek!" Pár napot lehetett otthon lenni, de én már alig vártam, hogy visszakerüljek a családi körből a rendház boldogító levegőjébe. Valami tényleg történhetett velem a lelkigyakorlat alatt, ami maradandó, mert a Kalazantiumban aztán az egyik kispap barátom beleboxolt a vállamba, és azt mondta: "Ez nem te vagy!" Na, ez az istenélmény jelentős volt.

Sz. Z.: Faludy György a Pokolbéli vig napjaim című könyvében azt mutatja meg, hogy még a börtönben, akár a sötétzárkában is lehetnek az embernek boldog pillanatai, ha a belső szabadságát, a lelki függetlenségét meg tudja őrizni. Van-e neked ilyen tapasztalatod?

B. Gy.: Hogyne. Előfordult, hogy elbögtem magam a börtönben - a boldogságtól. Mondom az elejétől. 1953:

gyűjtőfogház és fogház. Egypár hónapig tart, amíg Sztálin és Rákosi világában lefolyik a bevezető procedura, amelyikben eljuttatják a dolgozót oda, ahol a jelszó az, hogy "Itt fog elrohadni!" Két hónapig Fő utca, két hónapig Markó, a Fő utcában elkészítik a bűnlajstromot, a Markóban kiszabják érte a jutalmat, és akkor az embert elviszik a letöltő intézetbe, aminek szintén megvan a maga procedúrája. Kezdődik a könyv nélküli magánzárkával. Érdemes volna egyszer a másik oldalt is megkérdezni, hogy ennek mi a rendeltetése? Tehát könyv nélküli magánzárka, és nem tudja az ürge, hogy meddig tart. Ez az én esetemben azt jelentette, hogy egyetlen támaszpont maradt az életemben, és ennek a támaszpontnak az a neve, hogy Isten. Na, hát mit kíván az Isten egy ilyen magamfajta gondolkodásútól? Szigorú napirendi fegyelmet. Óráim nem voltak, de ébresztő és takarodó volt, úgyhogy reggel 5-től este 9-ig óra nélkül is szigorúan be tudtam osztani az időmet.

Sz. Z.: És milyen napirendi pontok voltak?

B. Gy.: Zsolozsma, meditáció, mise (persze se könyv, se szerszám; a szövegekre visszaemlékezik az ember), adoráció, reggeli imádság, esti imádság, magyar és német irodalom, filozófia, teológia: szabadegyetem saját magamnak az összes emlékeimből. Ja és persze az énekóra. Halkan énekeltem... Észrevettem, hogy a smaszerek figyelték. De volt kedvem énekelni is, annak ellenére, hogy eközben millió testi nyavalyám volt, gyomorégés és nem tudom, még mi a fészkes fityfene. Meg is fogalmaztam magamnak valami olyasmit, hogy "Na, Bulányi, ilyen szent még sose voltál". És mivel egy szerzetesbe azért csak beleverődik valahogy az, hogy akkor van az ember rendben, ha szent életet él, ennek következtében nagyon jól éreztem magam. Közel voltam az Istenhez.

Nagyon jó a kérdés, máris eszembe jut a következő dátum: 1953. január 24-én szállítottak át a kis fogházba. Ebben az évben halt meg Sztálin, jött Nagy Imre, és hát ennek előbb-utóbb börtön-következményei is voltak. Összeszedték a kínzó szerszámokat, a vasbahúzás kellékeit. Megmaradt ez a dátum: 53. november 20-án egyetemes Csillag-átrendezés. Jobb Csillagból bal Csillagba, egyes szárnyból kettes szárnyba.

Sz.Z.: A Csillag a börtön?

B.Gy.: A gyűjtőfogházban egy-egy csillag az egy-egy épületegység. Én a bal csillag második emeletére kerültem. Pillanatokon belül megállapítottam, hogy rajkosok, csendőrök, nyilasok, vezérkari tiszték meg papok vannak itt. A nyilasok mondták: ha ők itt vannak, akkor nem valami jó helyen vagyunk. Hamarosan megtudtuk, hogy az összes többieknek kiosztották a beszélőre meghívó cédulát, a levelezőlapot, amelyen írhatnak, meg a csomagcédulát. Nekünk semmit, csak az jutott, hogy a Sztálin halálát követő fellazulás következtében olyan séta volt, hogy mindenki azzal mászkálhatott, akivel akart, és lehetett beszélgetni, szemben azzal, hogy "Kezek hátra!" és "Kuss legyen!" Hát dumáltunk is arról,

hogy "Meghalt Mátyás, oda az igazság!" Mi is ugyanolyan elítélt rabok vagyunk, mint a többiek, tehát nekünk ugyanúgy jár a levél, a csomag meg a beszélő. De hogyan lehet az embernek a jogait kiharcolni? Éhség-sztrájkjal!

Megállapodtunk nem tudom hányan, hogy nem vesszük át az ételt. Az egynegyede meg is tartotta, úgyhogy jöttek sorban az operatívok, és fenyegettek meg rábeszéltek, ennek az eredményeképpen az ebédet már talán csak heten nem vettük át, a következő napi ebédet pedig már csak hárman utasítottuk vissza. Elkülönítettek, aztán a második nap ebéd után ezt a három árva pókot átvitték a kórházba és kényszerzubbony meg etetés. Ez igazából semmiféle problémát nem jelentett, de a két másik gyerek azt mondta, hogy akkor ők inkább esznek, úgyhogy egyedül én lettem erőszakkal megetetve.

Ott, a kisfogházban volt a kórház. Külön szobát kaptam, rendes matraccal, nem szalmazsákkal. És itt történt valami. 1954 januárjában vagyunk. Egyik nap bejött hozzám egy ávos egészségügyi dolgozó. Talán nem kell mondanom, hogy ha valaki a cölibátust vállalja, az még sokkal jobban észreveszi, mint mások, ha a női nemből valaki csinos és kívánatos. Hát ez egy csinos és kívánatos hölgy volt, nagyjából korombeli lehetett, és európai hangon beszélt. Az egészségügyi kimutatásához szükséges adatokat szedte össze. Mikor születtem? Mondtam, hogy 1919-ben. Na és ez az ávos nő annyira emberként kezelte engem, hogy közölte velem, hogy ő is 1919-ben született. Hát ilyesmit soha nem tesz egy ávos, a bizalmasságnak ilyen fokába egyikük sem megy bele.

Miközben elvégezte a dolgokat, kiderült énrólam minden tudnivaló, az is, hogy pap vagyok. Volt a nyakába akasztva egy tálca, amelyben mindenféle gyógyszerek voltak. Megkérdezte, nincs-e szükségem valamilyen gyógyszerre. Fölbátorodva ettől a beszélgetéstől, azt válaszoltam, hogy gyógyszerre ugyan nincsen semmi szükségem, de egy amolyan másfajta kis kerek fehér bizony nagyon kellene. És erre az ávos nő azt mondta nekem: "Hát lelki áldozás is van a világon!" Én azt tudom, meg gyakorlom is - feleltem megdöbbenve-, de hát már nagyon vágyom amarra. Ezzel ő elment, és 1954. február 2-án, az első misém 11. évfordulóját követő napon, reggel, szokásos gyógyszerosztó körútja során, megint bejött ez a nő a szobámba, odajött az ágyamhoz, fél térdre ereszkedett, belenyúlt a keblébe, kihúzott a selem papirosból egy olyan kis kerek fehér és azt mondta: "A bátyám ferences pap, és ma reggel magáért misézett. Vegye magához azonnal, mert engem falhoz állítanak!"

Lapozok tovább. Az ezután következő boldog pillanat a váci kitörés. Ezt egy párszor már elmondtam, úgyhogy most csak azt az egyetlen mozzanatot említem meg, amikor jöttünk Budapest felé. 1956. okt. 27-e volt, korán sötétedett, és a teherautó sofőre Dunakeszin túl már

nem mert hozni bennünket, mert lőttek. Bekopogtattunk egy ismeretlen dunakeszi magyarnak a házába. Én akkor még nem voltam agg öregember, 40 éves se voltam, és egy 18 esztendősrác volt mellettem, egy görög-katolikus papnak a disszidáláson kapott gyereke, akit magamnál tartottam, hogy ne csináljon hülyeséget. A ház-igazdák a földön aludtak, hogy szegény rab magyarok befeküdhessenek a paplanos ágyba. Ez a történet egy kicsit visszahozza 56-nak a levegőjét, amikor az embernek többször volt bőghetnékje.

1960. december 9-én a márianosztrai szabadulás sem volt egészen jelentéktelen. Amikor életfogytig tartó ítélet és sok év börtön után az egyik smasszer elkialtotta magát: "Bulányi, minden cuccával a trepnire!" Mentem is minden cuccommal, ami egy csajka volt meg egy kanál. Egy pár óra múlva a mátyásföldi családi házban anyukám visszakapta a fiacskáját, és mikor már holtfáradtan éppen lefekvéshez készültünk, akkor szabadulásomról családi telefonnal hírt adás következtében vidékről betoppan egy első nemzedékbeli házaspár, harminc évesek talán, nagyjából a te korodbeliek, úgyhogy nincs lefekvés, hajnalig megy a duma, és csak azután pihenünk le. Na hát ez is az emelkedett pillanatok közé tartozik.

1967 őszén állt össze újra egy közösség. A börtöntől 67-ig tartott a fogadalmam, hogy nem csinállok kisközösséget, mert úgyse lenne abból semmi, csak én kapnék ismét egy újabb életfogytiglanit. Úgyhogy összesen anynyit tettünk, hogy évente négyszer Juhász Miklóssal, Vadas Éva névvel és Fekete Gabival, tehát ezekkel a börtönviselt fő bűnösökkel a névnapunkon találkoztunk, mert erről azt mondhattuk volna az ÁVÓ-nak, hogy mi már csak nem fertőzzük meg egymást. Nem is lett belőle semmi baj. 67 őszén Demeczky Jenővel, Turriák Ildivel és Debreczeni Zsuzsával újra elkezdtük a kisközösséget. De nem ez az érdekes, hanem az, hogy 69-ben Csatárkán megtartottuk a börtön utáni évek első lelkigyakorlatát, ahol, azt hiszem, öten voltak, én voltam a hatodik. A kis faházikó szobájában voltak az előadások és az alvás, a konyhában pedig főzicskéztünk. Milyen lelkigyakorlat az, amelyiken nincsen Oltáriszentség? Volt nekem egy nyakban hordható szentségtartóm, ez volt akkor a Tabernákulum:napközben kiakasztottuk az orgonabokor egyik ágára. Fogalmam sincs, milyen jézusi szöveget analizáltunk, de mi az analizálástól akkor transzban voltunk. Voltak nyilván elméledések és adorációk, és a harmadik nap végén záróelméledést gyártott mindenki; talán ekkor kezdődött ez a szokás. Nem tudom, mit énekeltünk, mit nem énekeltünk, de hát a végén sírtam, mint a zálogos csacsi. Mindössze néhányszor fordult elő ilyesmi az életemben. Ez a lelkigyakorlat akkor az érzelmi kielégülés legmagasabb fokát jelentette számomra. Nahát ez az alkalom a boldogságtörténeteim magas hegycsúcsát jelenti azóta is.

Mikor voltam ezután ilyen boldog? 1968. február 2-án, azaz pontosan 14 évvel azután, hogy a kisfogház kórházának egyszemélyes kórtermében megkaptam a szentostyát. A Petzval utcába mentem reggel, munkára, a vaslemezárúval foglalkozó üzembe, a Tempó dolgozójaként. Éppen előző nap volt Pécelen Halász Bandi bácsinál zárt diplomajtó mögött az ezüstmisém. Ott volt apám, anyám, Kamilla nővérem és férje, rabtársak, Bokor-tagok, és még egy-két pap, akikkel a börtönben haverkodtam össze. A tempós melő mellett írtam a KIO-t, éppen a III. kötet második részében tartottam. Eléggé el voltam maradva a terveimtől, mert hátravolt még egy 4-es és egy 5-ös könyv, és 64-ben azzal kezdtem el az írást, hogy 68 végére az első vázlatos megfogalmazásnak meg kell lennie. Így mentem a Petzval utcába, ahol igazgattuk a vaslemezeket, és csináltam egy hülye mozdulatot. Ezek a vaslemezek 60 centis mély gödrökbe voltak beásva, és én, hogy könnyebben hozzáférjek, bettettem a lábamat. Egyszer csak átfordult a vaslemez, a lábam benn volt, és elkezdtek hullani, szépen, nyugodtan, és hát rám hullott nem tudom hány tonna belőlük. Persze üvöltözés, hogy segítség, segítség, és miközben a vasak hullottak, az emberek meg üvöltöztek és jöttek a pajszerekkel, hát engem eltöltött valami, és megállapítottam magamban, hogy most kaptam meg a Jóisten-től az ezüstmisés ajándékot, mert ez minimum 3 hónap betegszabadságot jelent, és azalatt én be tudom hozni a KIO-ban a lemaradásomat. Egy hónap alatt be is fejeztem a III/2-es fejezetet, az ezt követő hónapban megírtam a IV. könyvet, amit a Bokorban regénynek neveztek el, mert ez a rész olvasmányosabb, mint a többi; nem is kellett hozzá olyan rengeteg elemző munkát végezni, mint az első háromhoz vagy majd az ötödikhez.

A következő felemelő pillanat szintén a KIO-hoz köthető: Vadas Éva néniel sűrű kapcsolatban voltam, mert már "tempós" koromban is fordítottam az Országos Fordító Irodának, és ezt a munkát utána is folytattam. A gépelőnek külön pénzt fizettek, úgyhogy Éva néni rendszeresen, egy héten többször is járt hozzám, fél napig azért verte a billentyűt, hogy pénzt keressen, fél napig pedig azért, hogy a KIO-t diktálhassam neki. Valamikor 1970 vége felé eljutottam a 137. numerus végéhez, de semmiféle biztosíték nem volt arra, hogy én ezt valaha is be tudom fejezni. Amikor aztán az utolsó mondat után egymásra néztünk, felálltunk és énekelni kezdtük: "Téged, Isten, dicsérünk..." Most látszik, hogy milyen sokszor voltam én már boldog.

Sz.Z.: Amikor elkezdtünk beszélgetni, azt mondtad, hogy ma sem vagy boldogtalan.

B.Gy.: Idáig én csúcsokról számoltam be, és azokról mondtam, hogy ezek akkor boldog pillanatok vagy időszakok voltak. Ami nekem manapság emberi öntudatot ad, az az, hogy nem tudta sem az államhatalmi gépezet, sem a Vatikán eltörni a gerincemet. Nem kellett az életem során eljutnom oda, hogy himezek-hámozok, és nem azt mondom, amit gondolok.

Az utolsó három évtizedről nehezen tudok még e témakörben beszélni, de ha most mégis visszanyúlok a boldogsághegyek közé, akkor az 1997. szeptember 17-e és az azt követő egy hónap a Duna-parti kápolnában mondott misémmel együtt megint egy ilyen csúcus volt. Nem 300 esztendővel halálom után rehabilitáltak, mint Galileit, mert megérhettem, hogy beleírhatom a Hittani Kongregáció által összeállított antológiába, hogy az emberi lelkiismeretet nem lehet kényszeríteni, és e lelkiismeret által jutunk az Istenhez. Az én boldogságom abból adódik, hogy megengedhetem magamnak azt a luxust mind a mai napig, hogy azt mondjam, amit gondolok.

ELMÉLKEDÉS,

Mlecsenkov Angel (Öcsi) közösségéből – 1974-ből. Az elmélkedő személye nem ismert, mert abban az időben nem volt tanácsos odaírni azt...

Meg ládd, meg ládd, óh Izrael, hogy eljövend Emmanuel...

-

"...mert meglátják az Emberfiát, amint eljön. .."/Mt 24,30/

Advent: az Ur érkezése, s aki megérkezett, azzal találkozhat az, aki az érkezőt várta. Szeretném áttekinteni Uram, a Veled való találkozásaimat. Hány utón érteztél hozzám? Hány szoros az én adventem? Talán nem is tudom feltérképezni?

Érteztél hozzám Óseim vágyaiban, Ígéretedet apáról-fiúra adó sóvárgásaikban, az ószövetség homályából egyre körvonalazott abban kibontakozó alakoddal.

E történelmi érkezésed az idők teljességében, az embercsaládba való beletagozódásod lett minden további érkezésed megértésének és megtapasztalásának alapja.

Érteztél hozzám, pórúsimban, embervoltom mélyébe rejtve. Szólitgatsz szeretet igényemen és lelkiismeretemen keresztül. Várod, hogy a bennem halkán szóló hangot egyre jobban fölerősítsem, és mások számára is hallhatóvá tegyem.

Érteztél hozzám kibontakozó igazságkereséseimben. A nézetek zűrzavarában és homályában Te voltál életemben az egyre tisztább fényben ragyogó csillag. A mindent érteni akarás egyéb útjai után, amelyek nem bizonyultak járható utaknak, Te hoztad meg nekem az értést és az egészbe látását.

Érteztél hozzám megajándékozottságom megtapasztalásában.